Maahanmuuttopoliittinen ohjelma

Hyväksytty puoluevaltuuston kokouksessa 27.9.2026
Tämä ohjelma korvaa puoluevaltuuston 27.11.2022 hyväksymän maahanmuuttopoliittisen ohjelman.

Sisällysluettelo

Johdanto....2
Introduction....3
1 Antirasistinen ja ihmisoikeuksia kunnioittava Suomi....4
1.1 Rakenteellisen rasismin ja syrjinnän purkaminen....4
1.2 Tasa-arvo ja moniperusteisen syrjinnän torjunta....5
1.3 Hyvät väestösuhteet ja vastaanottava yhteiskunta....6
1.4 Demokraattinen osallisuus....8
2 Sujuvat ja ihmisoikeusmyönteiset lupaprosessit....9
2.1 Oikeus perhe-elämään ja lapsen edun ensisijaisuus....9
2.2 Oikeus kansainväliseen suojeluun....10
2.3 Oleskelulupien jatkuvuus ja lupaperusteen vaihtaminen....11
2.4 Oleskelun laillistaminen ja paperittomuuden torjunta....12
2.5 Ihmiskaupan torjunta ja uhrien oikeudet....13
2.6 Pysyvä oleskelulupa ja kansalaisuus....14
3 Oikeus turvaan ja ihmisarvoiseen kohteluun....15
3.1 Tulevaisuuteen katsova pakolaispolitiikka....15
3.2 Turvapaikanhakijoiden asema ja vastaanotto....16
3.3 Eurooppalainen vastuu ja ihmisoikeuslähtöinen rajapolitiikka....17
3.4 Tilapäinen suojelu ja tulevaisuuden turva....17
3.5 Ilmasto- ja ympäristökriisien aiheuttama pakkomuutto....18
4 Osaaminen käyttöön ja reilu työelämä kaikille....19
4.1 Sujuvat väylät opiskelemaan ja työmarkkinoille....19
4.2 Siirtymät tutkinto-opinnoista työmarkkinoille....21
4.3 Tutkimuksen kansainvälisyys....22
4.4 Työelämän yhdenvertaisuus ja syrjinnän ehkäiseminen....23
4.5 Työperäisen hyväksikäytön torjunta....24
5 Suomi, jonka jokainen voi tuntea kodikseen....25
5.1 Kotoutumispalvelut....25
5.2 Työllisyyspalvelut ja yrittäjyyden tukeminen....26
5.3 Sosiaali- ja terveyspalvelut....27

5.4 Kulttuuri ja vapaa-aika....28
6 Koulutus avaa ovet osallisuuteen....29
6.1 Vieraskielisten oppijoiden koulutuspolun vahvistaminen....29
6.2 Varhaiskasvatus ja perusopetus....30
6.3 Lukio ja ammatillinen koulutus....32
6.4 Korkeakoulutus....32
7 Vastuullinen hallinto takaa oikeudenmukaisen maahanmuuttopolitiikan....33
7.1 Viranomaisten resursointi, hallinto ja ohjaus....33
7.2 Kansainväliset velvoitteet ja oikeusturvan toteutuminen....34
7.3 Vaikutusten arviointi ja toimeenpanon valvonta....34

Johdanto

Vihreän maahanmuuttopolitiikan lähtökohtana ovat ihmisoikeudet. Jokaisella ihmisellä on yhtäläinen ja jakamaton ihmisarvo sekä oikeus liikkua, etsiä turvaa, elää perheensä kanssa, tehdä työtä ja opiskella sekä rakentaa elämäänsä yli valtioiden rajojen. Ihmisoikeudet eivät riipu ihmisen syntymäpaikasta, kansalaisuudesta, varallisuudesta tai oleskeluluvasta.

Suomen on oltava maa, johon voi tulla turvallisesti ja sujuvasti ja jossa jokaisella ihmisellä on aito mahdollisuus rakentaa hyvää elämää ja kiinnittyä yhteiskuntaan. Maahanmuutto ja moninaisuuden lisääntyminen ovat Suomelle myös mahdollisuuksia, jotka omalta osaltaan vahvistavat osaamista ja taloutta sekä tuovat yhteiskuntaamme uusia näkökulmia, ideoita ja toimeliaisuutta. Suomi tarvitsee maahanmuuttoa. Väestö ikääntyy, työikäisten määrä vähenee ja yritykset kilpailevat osaavasta työvoimasta globaalisti.

Sodat, vaino, ihmisoikeusloukkaukset sekä ilmasto- ja ympäristökriisit pakottavat ihmisiä jättämään kotinsa, ja myös Suomen on kannettava vastuunsa auttamisesta. Oikeus hakea suojelua on turvattava, turvallisia ja ihmisarvoisia reittejä lisättävä ja lapsen edun on oltava ensisijainen joka tilanteessa. Oikeusvaltio ei toteudu valikoiden. Kansainväliset velvoitteet, oikeusturva ja jakamaton ihmisarvo koskevat kaikkia, erityisesti haavoittuvimmassa asemassa olevia.

Onnistunut maahanmuuttopolitiikka edellyttää toimivia lupaprosesseja, reilua työelämää, laadukasta koulutusta ja kotoutumista sekä yhteiskuntaa, jossa rasismi ja syrjintä eivät sulje ketään sen ulkopuolelle. Vastuu menestyksekkäästä kotoutumisesta ei ole ainoastaan muuttavalla ihmisellä, vaan kyse on kaksisuuntaisesta prosessista joka velvoittaa molempia osapuolia. Yhteiskunnan on purettava osallistumisen esteitä, kohdattava ihmiset reilusti ja järjestettävä toimivat palvelut. Suomeen muuttavalta odotetaan kielen opettelua, osallistumista omien kykyjensä puitteissa ja sitoutumista yhteiskunnan sääntöihin. Yhteisöön kuuluminen rakentuu siitä, miten ihmiset kohdataan ja millaiset mahdollisuudet heillä on osallistua ja vaikuttaa yhteiskuntaan. Jokainen Suomeen saapunut ansaitsee tulla kohdatuksi omana itsenään, ei ainoastaan maahanmuuttajana tai tietyn kieli- tai kulttuuriryhmän edustajana.

Suomen vieraskielinen väestö on kasvanut nopeasti. Maahanmuuttopolitiikan on oltava faktapohjaista ja tunnistettava eri syistä Suomeen muuttavien erilaiset tarpeet ja tilanteet. Vuonna 2025 Suomeen saapuneista 42 % oli työntekijöitä ja opiskelijoita, 18 % Ukrainan sotaa paenneita ja 3 % turvapaikanhakijoita. Onnistunut kotoutuminen ehkäisee jännitteitä, vastakkainasettelua ja pahoinvointia sekä vahvistaa väestöryhmien välistä luottamusta.

Hyvät väestösuhteet vähentävät vastakkainasettelua ja luovat tilaa aidolle ja rakentavalle vuorovaikutukselle. Samalla ehkäisemme segregaatiota, syrjäytymistä, viharikollisuutta, terveyserojen kasautumista ja huono-osaisuuden periytymistä. Kiinnittyminen yhteisöihin ja luottamus yhteisiin instituutioihin torjuvat myös osaltaan pahoinvoinnin kasautumista ja rinnakkaisten yhteiskuntarakenteiden syntymistä.

Introduction

The Greens' immigration policy is grounded in human rights, equal and indivisible human dignity and the rule of law. Everyone has the right to move, seek safety, live with their family, work, study, and build a life across borders. Human rights do not depend on a person's country of birth, citizenship, income or residence status.

Finland must be a country that people can come to safely and with ease and where everyone has a genuine opportunity to build a good life and become part of society. Immigration and increasing diversity also create opportunities for Finland: they contribute to our skills and economy and bring new perspectives, ideas and initiative to our society. Finland needs immigration. The population is aging, the number of working-age people is declining, and companies are competing globally for skilled labor.

Finland must uphold its responsibility to protect people fleeing war, persecution, human rights violations, and climate and environmental crises. The right to seek protection must be safeguarded, safe and humane pathways must be expanded, and the best interests of the child must be a primary consideration in every situation. The rule of law cannot be applied selectively. International obligations, legal safeguards and indivisible human dignity apply to everyone, particularly those in the most vulnerable situations.

A successful immigration policy requires clear and efficient permit processes, fair working conditions, high-quality education and integration services, and determined action against racism and discrimination. Responsibility for successful integration does not rest solely with those who move to Finland; integration is a two-way process that places obligations on both parties. Society must dismantle barriers to participation, treat people fairly, and provide effective services. Those moving to Finland are expected to learn the language, participate to the best of their abilities, and commit to the rules of society. Everyone who comes to Finland deserves to be treated as an individual, not only as an immigrant or as a representative of a particular linguistic or cultural group.

Finland's foreign-language-speaking population has grown rapidly. Immigration policy must be grounded in facts and recognise that people come to Finland for different reasons and have different needs and circumstances. In 2025, 42 % of arrivals were workers and students, 18 % were fleeing the war in Ukraine, and 3 % were asylum seekers. Successful integration helps prevent social tensions, polarisation and distress, while strengthening trust between different groups in society.

Good relations between different communities reduce polarisation and create space for genuine and constructive interaction. At the same time, they help prevent segregation, social exclusion, hate crime, widening health inequalities and the intergenerational transmission of disadvantage. Strong communities and trust in public institutions are essential for preventing the accumulation of social problems and the emergence of parallel social structures.

1 Antirasistinen ja ihmisoikeuksia kunnioittava Suomi

1.1 Rakenteellisen rasismin ja syrjinnän purkaminen

2020-luvulla Suomeen muuttaneiden ihmisten määrä on kasvanut merkittävästi, ja Suomi on aiempaa monimuotoisempi kielten, kulttuurien ja uskontojen osalta. Vihreät pitää tätä myönteisenä kehityksenä. Samalla rasismia ja syrjintää esiintyy Suomessa entistä enemmän muun muassa vihapuheena, viharikoksina, syrjintänä ja arjen turvattomuuden kokemuksina. Tämä vaatii kiireellistä puuttumista.

Rasismi ei ole vain yksittäisiä vihamielisiä tekoja tai asenteita, vaan myös rakenteellista syrjintää, joka asettaa ihmiset eriarvoiseen asemaan. Syrjimättömyys ei yksin riitä, vaan yhdenvertaisuus ja yhteiskunnan turvallisuus vaativat aktiivista antirasistista politiikkaa. Jokaisella on oltava oikeus yhdenvertaiseen kohteluun ja varmuus siitä, että syrjintään ja rasismiin puututaan tehokkaasti.

- Laaditaan poikkihallinnollinen antirasismistrategia, joka tunnistaa ja purkaa rakenteellista rasismia yhteiskunnan keskeisillä alueilla. Määritellään toimenpiteille vastuutahot, resurssit, aikataulu ja selkeät mittarit.
- Arvioidaan säännöllisesti syrjinnänvastaisen politiikan vaikutuksia työelämässä, asuntomarkkinoilla ja palveluissa sekä helpotetaan hyvitysten saamista syrjintää kokeneille.

- Koulutetaan sosiaali- ja terveydenhuollon, koulutuksen, poliisin ja muiden viranomaisten henkilöstöä tunnistamaan rasismin muotoja, mukaan lukien rakenteellista ja tiedostamatonta syrjintää, ja torjumaan niitä toiminnassaan.
- Lisätään valtionhallinnon ja koko julkisen sektorin henkilöstön monimuotoisuutta heijastamaan paremmin Suomen väestöä.
- Kehitetään poliisin ja muiden viranomaisten toimintaa sen varmistamiseksi, että etnisen profiloinnin kielto toteutuu täysimääräisesti kaikissa maahanmuutto-, raja- ja poliisiviranomaisten yksiköissä sekä lisätään niiden antirasistista työtä.
- Kielletään järjestäytynyt rasismi yhdistyslaissa ja kriminalisoidaan siihen osallistuminen rikoslaissa.
- Varmistetaan riittävä ja pitkäjänteinen rahoitus antirasismia, yhdenvertaisuutta, hyviä väestösuhteita ja maahanmuuttaneiden osallisuutta edistäville järjestöille, mukaan lukien maahanmuuttaneiden perustamat järjestöt.
- Lisätään maahanmuuttaneiden tietoisuutta yhdenvertaisuusvaltuutetun roolista sekä muusta tarjolla olevasta avusta ja neuvonnasta syrjintää kokeneille. Otetaan valtuutetun laajentunut työkenttä huomioon rahoituksesta päätettäessä.
- Perustetaan kuntiin matalan kynnyksen rasisminvastaisia tukipisteitä, jotka tarjoavat tukea, neuvontaa ja ohjausta rasismin ja syrjinnän kohteeksi joutuneille sekä kanava, jolla voi ilmoittaa koetusta rasismista esimerkiksi kunnan palveluissa.
- Tunnistetaan tekoälyjärjestelmien syrjivät vaikutukset ja puututaan havaittuihin epäkohtiin. Pyritään aktiivisesti lisäämään tietoisuutta epäkohdista.

1.2 Tasa-arvo ja moniperusteisen syrjinnän torjunta

Moniperusteista syrjintää syntyy, kun kaksi tai useampi syrjintäperuste risteää ja vahvistaa toistensa vaikutuksia. Esimerkiksi sukupuoleen, kieleen, etniseen taustaan, seksuaaliseen suuntautumiseen, vammaisuuteen tai ikään liittyvä syrjintä voi kasautua ja asettaa ihmisen erityisen eriarvoiseen asemaan.

Maahanmuuttopolitiikan ja palveluiden on tunnistettava ihmisten risteävät lähtökohdat nykyistä paremmin. Tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta ei tule edistää toisistaan irrallisina, vaan moniperusteisen syrjinnän ehkäisy tulee nostaa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyön ytimeen. Ihmisoikeudet velvoittavat myös silloin, kun niitä loukataan yhteisön sisällä. Oikeus valita oma kumppani sekä elää ilman pakottavaa kontrollia tai muuta väkivaltaa ovat loukkaamattomia riippumatta siitä, kuka niitä loukkaa.

- Integroidaan sukupuoli-, yhdenvertaisuus- ja ihmisoikeusvaikutusten arviointi sitovaksi osaksi maahanmuutto- ja kotoutumispolitiikkaa ja sen kehittämistyötä. Varmistetaan, että arvioinnissa otetaan huomioon myös sukupuolen moninaisuus sekä ehkäistään sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuvaa syrjintää.
- Huomioidaan maahanmuuttaneiden naisten erityiset palvelutarpeet kotoutumis- ja työllisyyspalveluissa. Koulutetaan viranomaisia tunnistamaan haavoittuvassa asemassa olevat naiset ja räätälöimään palvelut heidän tarpeensa huomioiden.

- Koulutetaan maahanmuutto- ja lastensuojeluviranomaisia sekä varhaiskasvatuksen ja oppilaitosten sekä sote-palveluiden henkilökuntaa tunnistamaan naisiin ja tyttöihin kohdistuvaa väkivaltaa ja pakottavaa kontrollia, kuten pakkoavioliittoja ja sukuelinten silpomista, sekä puuttumaan tilanteisiin asianmukaisesti. Luodaan palvelupolku tilanteisiin puuttumiseksi.
- Kehitetään keinoja puuttua kunniaan liittyvään väkivaltaan ja tukea sen kohteeksi joutuvia. Huomioidaan sen keskeiset kohderyhmät, kuten tytöt ja naiset, seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt sekä vammaiset henkilöt.
- Ei rajoiteta uskonnollisten symbolien käyttöä pukeutumisessa, ellei rajoittamiselle ole perusteltua, esimerkiksi turvallisuuteen liittyvää syytä. Puretaan naisten ja tyttöjen, erityisesti alaikäisten, pukeutumista rajoittavia valtarakenteita ja kontrollia.
- Tuetaan tiedonkeruuta ja tutkimustyötä, jonka tavoitteena on laajentaa ja saada ajankohtaista tietoa maahanmuuttaneiden ja erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien erityisryhmien syrjinnästä, kuten vammaiset maahanmuuttaneet, seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt ja rodullistetut henkilöt.
- Edistetään yhdenvertaisuutta maanpuolustuksessa ehkäisemällä rasistista ja kielitaustaan liittyvää häirintää, huomioimalla asepalveluksessa olevien erilaiset lähtökohdat ja madaltamalla maahanmuuttaneiden naisten osallistumisen esteitä.

1.3 Hyvät väestösuhteet ja vastaanottava yhteiskunta

Vastaanottava yhteiskunta rakentuu hyvien väestösuhteiden periaatteelle. Sillä tarkoitetaan eri etnisten, kulttuuristen ja uskonnollisten ryhmien välistä luottamusta, yhdenvertaisuutta ja vuorovaikutusta sekä kaksisuuntaiseen kotoutumiseen sitoutumista.

Tavoitteena on Suomi, jossa moninaisuus tunnistetaan voimavarana, osallistumisen esteitä puretaan määrätietoisesti ja jokainen voi kokea olevansa tervetullut.

- Edistetään rakentavaa ja vastuullista poliittista keskustelukulttuuria, joka ehkäisee yhteiskunnan polarisaatiota ja ylläpitää avointa ilmapiiriä maahanmuuttoa sekä kieli- ja kulttuurivähemmistöjä kohtaan. Vahvistetaan tutkitun tiedon näkyvyyttä ja kehitetään keinoja tunnistaa ja ehkäistä maahanmuuttoon liittyvän disinformaation leviämistä.
- Luodaan monialaisia julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin kumppanuuksia erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien vähemmistöryhmien osallisuuden varmistamiseksi.
- Lisätään hyvien väestösuhteiden ja vuorovaikutuksen edistämisen edellytyksiä valtion ja kuntien myöntämissä julkisissa rahoituksissa.
- Kannustetaan perustamaan monikulttuurisuusneuvostot kunnissa ja hyvinvointialueilla. Neuvostot seuraavat kotoutumista paikallisesti, esittävät ratkaisuja sen kehittämiseksi ja antavat lausuntoja päätöksien vaikutuksista.
- Tuetaan uskontojen, katsomusten ja kulttuurien välistä vuoropuhelua, joka edistää ymmärrystä ja rauhaa. Lisätään globaalikasvatusta ja erilaisia maailmankatsomuksia koskevia sisältöjä opetussuunnitelmiin.

- Lisätään väestöryhmien välistä vuoropuhelua luomalla tätä varten tiloja, tapahtumia ja kampanjoita. Otetaan turvallisemman tilan periaatteet käyttöön julkisissa palveluissa ja tilaisuuksissa.
- Edistetään maahanmuuttaneiden järjestöjen osallisuutta vastaanottavan yhteiskunnan kehittämisessä muun muassa tukemalla maahanmuuttaneiden itsensä toteuttamaa yrittäjyys-, liikunta-, kulttuuri- ja nuorisotoimintaa.

Polarisaation ja syrjäytymisen ehkäiseminen vahvistaa yhteiskunnan sosiaalista eheyttä ja turvallisuutta. Yhteiskunnan turvallisuus rakentuu yhteisöön kuulumisen kokemuksesta, reilusta kohtelusta ja luottamuksesta yhteisiin instituutioihin. Samalla vähennetään myös tekijöitä, jotka ruokkivat yhteiskunnallista vastakkainasettelua ja näköalattomuutta sekä luovat pohjaa pahoinvoinnin kasautumiselle, syrjäytymiselle ja radikalisaatiolle. Suomi on vahvimmillaan, kun ketään ei työnnetä yhteiskunnan reunoille.

Haluamme varmistaa, ettei Suomeen synny rinnakkaisia yhteiskuntarakenteita. Vastaamme tähän konkreettisilla toimenpiteillä, kuten asunto- ja kaavoituspolitiikan mitattavilla segregaation ehkäisyn tavoitteilla, katkeamattomilla koulutuspoluilla, laadukkailla ja saavutettavilla palveluilla, jalkautuvalla nuoriso- ja sosiaalityöllä sekä viranomaisten välisellä yhteistyöllä.

- Säädetään maalittaminen, vihapuhe ja rasististen symbolien, kuten natsisymbolien, käyttö rangaistaviksi lainsäädännössä. Huomioidaan, että vihapuhetta esiintyy erityisesti naisia ja vähemmistöjä kohtaan. Parannetaan viharikosten tunnistamista, ehkäisyä ja raportointia. Koulutetaan poliisia ja muita viranomaisia kohtaamaan niiden uhreja. Puututaan rikosprosessin katvealueisiin, jotta tapaukset etenisivät johdonmukaisemmin syyteharkintaan.
- Vahvistetaan poliisin yhteistyötä haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien kanssa luottamuksen lisäämiseksi ja rikoksista ilmoittamisen kynnyksen madaltamiseksi. Edistetään poliisin ja nuorison välistä vuoropuhelua.
- Palautetaan Helsingin poliisin kunniaan liittyvän väkivallan ennaltaehkäisevä työ, laajennetaan sitä valtakunnallisesti ja vahvistetaan poliisin jalkautuvaa ja verkostoitunutta toimintaa.
- Parannetaan kansalaisten, erityisesti lasten ja nuorten, medialukutaitoa ja kykyä tunnistaa vihapuhetta ja yhteiskunnallista vastakkainasettelua ruokkivaa sisältöä.
- Vahvistetaan digitaalista nuorisotyötä alustoilla, joissa nuoret viettävät aikaa.
- Asetetaan kuntien asunto- ja kaavoituspolitiikalle selkeät ja mitattavat segregaation ehkäisemisen ja kotoutumisen tukemisen tavoitteet ja seurataan niiden toteutumista. Pienennetään alueellisia ja sosioekonomisia eroja muun muassa monipuolisella asuntotuotannolla. Otetaan asuntotuotannossa huomioon erilaisten perheiden tarpeet.
- Vahvistetaan kaikkien kuntien ja kaupunginosien edellytykset turvata toimiva varhaiskasvatus, koulutus, asuminen ja kotoutumisen tuki ja ehkäistään määrätietoisesti väestöryhmien alueellista eriytymistä ja koulujen segregaatiota.
- Turvataan maahanmuuttaneiden yhdenvertainen pääsy asumiseen ja asumisen palveluihin sekä torjutaan asuntomarkkinoilla tapahtuvaa syrjintää. Vähennetään

asunnottomuusriskiä turvaamalla asumisneuvonnan saatavuus sekä lisäämällä kohtuuhintaisten asuntojen tarjontaa.
- Katkaistaan osattomuuden periytyminen vahvistamalla lapsiperheiden jatkuvaa tukea, laadukasta varhaiskasvatusta sekä koulutuspolkuja maahanmuuttaneiden lasten ja lastenlasten joukossa.
- Pidetään kiinni siitä, että sosiaaliturva perustuu Suomessa vakinaiseen asumiseen tai työntekoon, ei kansalaisuuteen. Kansalaisuuteen sidottu sosiaaliturva loisi pysyvän veronmaksajien alaluokan ja työntäisi ihmisiä harmaan talouden piiriin.
- Ehkäistään syrjäytymistä ja näköalattomuutta vahvistamalla matalan kynnyksen mielenterveyspalveluita ja psykososiaalista tukea sekä tukemalla kaikenikäisten kiinnittymistä yhteisöihin. Lisätään tukea traumaattisten kokemusten käsittelyyn. Varmistetaan, että terapiapalveluissa on riittävästi osaamista monivähemmistöihin kuuluvien asiakkaiden erityistarpeista.
- Panostetaan monialaisen ja -toimijaisen yhteistyön kehittämiseen väkivaltaisen radikalisoitumisen ehkäisemisessä. Ehkäistään rinnakkaisia yhteiskuntarakenteita vahvistamalla eri alojen viranomaisten yhteistyötä sekä yhteistyötä paikallisten ja alueellisten toimijoiden kanssa.
- Edistetään radikalisoitumisen varhaista tunnistamista ja sen työmenetelmiä, vahvistetaan arjen suojaavia tekijöitä etenkin sosiaali- ja terveyspalveluissa sekä varhaiskasvatus- ja opetusaloilla. Varmistetaan tarvittavan erityisosaamisen ja -menetelmien ylläpito ja kehittäminen.
- Tarjotaan yksilöllistä tukea radikalisoitumisriskissä oleville ja irtautumista haluaville. Vakiinnutetaan väkivaltaisista ääriliikkeistä irrottautumista tukevien EXIT-ohjelmien rahoitus.
- Huolehditaan moniammatillisen nuorisoerityisen rikososaamisen resursseista ja rahoituksesta. Lisätään liikkuvaa erityisnuorisotyötä jengitymisen ja nuorten rikollisuuden ennaltaehkäisemiseksi.

1.4 Demokraattinen osallisuus

Yhteiskuntaan kuuluminen vahvistuu, kun ihmisellä on mahdollisuus vaikuttaa itseään ja yhteisöään koskeviin päätöksiin sekä kokea oman äänensä merkityksellisenä. Jokaisella Suomeen muuttaneella tulee olla mahdollisuudet osallistua ja tulla kuulluksi puolueissa, vaaleissa ja muussa yhteiskunnallisessa päätöksenteossa, ei ainoastaan maahanmuuttoon liittyvissä kysymyksissä.

Osallistumista vaikeuttaa kuitenkin muun muassa poliittisen järjestelmän vieraus, kieli ja politiikassa kohdattu rasismi ja häirintä. Yhteiskunnan tehtävä on purkaa näitä kynnyksiä muun muassa saavutettavaa tietoa lisäämällä ja vahvistamalla monimuotoisen edustuksen edellytyksiä kaikilla päätöksenteon tasoilla.

- Vahvistetaan demokratiaa koskevan tiedon saavutettavuutta lisäämällä moni- ja selkokielistä tietoa Suomen yhteiskuntajärjestelmästä ja poliittisen vaikuttamisen mahdollisuuksista sekä kouluttamalla puolueita ja vaalien järjestäjiä.

- Pyritään parantamaan maahanmuuttaneiden äänestysaktiivisuutta. Toteutetaan säännöllisesti julkista tiedonkeruuta maahanmuuttaneiden poliittisista arvoista ja osallisuuskokemuksista.
- Ulotetaan kansalaisaloitteen vireillepano- ja allekirjoitusoikeus yhtäjaksoisesti useamman vuoden asuneisiin ulkomaan kansalaisiin.
- Vahvistetaan puolueiden roolia ja vastuuta rasismiin puuttumisesta, torjunnasta ja antirasistisen poliittisen työotteen kehittämisestä sekä vaaleissa ehdolla olevien tukemisesta häirintää ja vihapuhetta vastaan.
- Otetaan käyttöön moninaisille ryhmille saavutettavia, monikielisiä ja -kanavaisia osallistumisen menetelmiä, joilla vahvistetaan maahanmuuttaneiden luottamusta poliittisen järjestelmään ja mahdollisuuksia tulla kuulluksi.
- Kiinnitetään erityistä huomiota maahanmuuttaneiden lasten ja nuorten osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien edistämiseen. Koulujen demokratiakasvatuksen tulee tarjota kokemuksia osallistumisesta ja vaikuttamisesta, antaa riittävät tiedot demokraattisesta järjestelmästä sekä vahvistaa kykyä hankkia tietoa ja arvioida sen luotettavuutta.

2 Sujuvat ja ihmisoikeusmyönteiset lupaprosessit

2.1 Oikeus perhe-elämään ja lapsen edun ensisijaisuus

Perhe on monelle kotoutumisen tärkein turvaverkko: se luo vakautta ja auttaa rakentamaan arkea uudessa maassa. Tutkimukset osoittavat, että perheen läsnäolo tukee kotoutumista, hyvinvointia ja työelämään kiinnittymistä, kun taas ero läheisistä lisää henkistä kuormitusta ja arjen epävarmuutta. Perheystävällinen maahanmuuttopolitiikka vahvistaa myös Suomen pitovoimaa.

Lapsen oikeus elää perheensä kanssa on perusoikeus, jota ei saa kaventaa toimeentulovaatimuksilla tai byrokraattisilla esteillä. Perheenyhdistämisessä lapsen edun on oltava aina etusijalla. Politiikka, joka hajottaa perheitä on inhimillisesti kestämätöntä.

- Kirjataan ulkomaalaislakiin nykyistä velvoittavammin lapsen edun ensisijaisuus ja oikeus perhe-elämän suojaan. Varmistetaan, että lapsen etu arvioidaan aidosti ensisijaisena kaikissa maahanmuuttoprosessin vaiheissa YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaisesti.
- Lisätään kotoutumisohjelmien yhteiskuntaorientaatioon tietoa lasten oikeuksista sekä vanhempien oikeuksista ja velvollisuuksista suomalaisessa yhteiskunnassa.
- Varmistetaan, ettei lasta eroteta vanhemmistaan tai siirretä asumisyksiköstä tai paikkakunnalta toiselle vastoin etuaan. Lapsi tulee lähtökohtaisesti yhdistää vanhempiinsa ja sisaruksiinsa, riippumatta näiden ulkomaalaisoikeudellisesta asemasta.

- Helpotetaan perheenyhdistämistä poistamalla tulorajat ja poistamalla hakemusmaksut. Laajennetaan Suomessa jo olevien mahdollisuutta hoitaa hakemuksen vireillepano ja odottaa päätöstä Suomessa.
- Laajennetaan D-viisumi koskemaan myös Suomessa oleskeluluvalla olevien ja Suomen kansalaisten perheenjäseniä.
- Laajennetaan oikeus perheenyhdistämiseen kaikkiin oleskelulupiin. Poistetaan toissijaista suojelua saaneiden perheenyhdistämisen tiukennetut asumisaika- ja toimeentuloedellytykset. Mahdollistetaan perheenyhdistäminen myös seurustelukumppaneille.
- Uudistetaan muun omaisen oleskeluluvan perusteita huomioimaan paremmin erilaiset perhemuodot ja mahdollistetaan perheenyhdistäminen juuri aikuistuneille lapsille 25 ikävuoteen asti.
- Varmistetaan, että avopuolisoiden kahden vuoden yhdessä asumisen vaatimuksesta poiketaan silloin, kun se ei ole ollut mahdollista esimerkiksi sukupuoli-identiteettiin tai seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvän kriminalisoinnin tai vainon vuoksi.
- Vahvistetaan syntyvän lapsen oikeutta perheeseen mahdollistamalla oleskeluluvan hakeminen toiselle vanhemmalle perhesiteen perusteella jo raskauden aikana.
- Mahdollistetaan perheenyhdistämisen kautta tulleille lähisuhdeväkivaltaa kokeneille jatkolupa eron jälkeen, jotta heidän oikeutensa turvalliseen oleskeluun toteutuu.
- Sujuvoitetaan vierailuihin tarkoitettujen viisumien saamista sukulaisille ja ystäville, etenkin tilanteissa, joissa Suomessa asuva ei voi matkustaa lähtömaahansa.
- Taataan kaikille Suomesta oleskeluluvan saaneille oikeus perhevapaisiin.

2.2 Oikeus kansainväliseen suojeluun

Kansainvälisen suojelun hakeminen on perustavanlaatuinen oikeus jokaiselle, joka pakenee vainoa, sotaa, kidutusta tai muuta vakavaa vaaraa, eikä oikeutta hakea turvapaikkaa tule rajoittaa. Oikeutta turvapaikkaan ei saa murentaa poikkeusoloihin ja rajaturvallisuuteen vedoten, vaan Suomen on tarjottava tosiasiallinen pääsy turvapaikkamenettelyyn kaikissa tilanteissa. Suomi ei voi puolustaa oikeusvaltiota luopumalla niistä periaatteista, joille oikeusvaltio rakentuu.

Turvapaikkamenettelyn on oltava oikeudenmukainen ja inhimillinen, ja jokaiselle hakijalle on turvattava riittävä oikeusapu ja mahdollisuus tulla kuulluksi turvallisissa olosuhteissa. Erityistä huomiota on kiinnitettävä haavoittuvassa asemassa oleviin ja vainoa kokeneisiin.

- Turvataan jokaiselle oikeus hakea turvapaikkaa ja saada hakemuksensa käsitellyksi perus- ja ihmisoikeuksia sekä palautuskieltoa kunnioittaen.
- Turvataan tosiasiallinen pääsy turvapaikkamenettelyyn myös Suomen itärajalla ja kriisitilanteissa. Kumotaan kansainvälisen oikeuden vastainen käännytyslaki ja torjutaan ihmisten hyväksikäyttöä hybridivaikuttamisen välineinä kansainvälisen oikeuden mukaisin keinoin.

- Varmistetaan riittävät resurssit ja viranomaisten toimintakyky hakemusten asianmukaiseen ja ihmisoikeusperustaiseen käsittelyyn kaikissa olosuhteissa. Nopeutetaan turvapaikkaprosessia sen oikeellisuudesta, lainmukaisuudesta, laadusta ja inhimillisyydestä tinkimättä.
- Varmistetaan hakijoiden oikeus maksuttomaan ja riippumattomaan oikeusapuun, tulkkaukseen ja oikeudelliseen neuvontaan sekä oikeus valita avustaja prosessin alusta lähtien. Kumotaan turvapaikkaprosessin alkuvaiheen oikeusavun rajoitukset ja pidetään palkkiot tasolla, joka mahdollistaa laadukkaan oikeusavun.
- Turvataan hakijoiden oikeus tukihenkilön läsnäoloon prosessin kaikissa vaiheissa.
- Taataan selkeät ja riittävät muutoksenhakuajat oikeusturvan toteutumiseksi.
- Tehostetaan haavoittuvassa asemassa olevien turvapaikanhakijoiden tunnistamista. Luodaan turvapaikkamenettelyyn selkeä valtakunnallinen malli, jolla haavoittuvassa asemassa olevat turvapaikanhakijat, kuten ihmiskaupan, kidutuksen ja hyväksikäytön uhrit, pyritään tunnistamaan ja heidän erityistarpeensa selvitetään heti turvapaikkaprosessin alussa.
- Tunnistetaan vähemmistöasemaan perustuva vaino johdonmukaisesti kansainvälisen suojelun perusteena. Arvioidaan vainon uhkaa ajantasaisen maatiedon pohjalta ja otetaan huomioon hakijan tilanteestaan kertomisen mahdollisuuksiin vaikuttavat tekijät, kuten puhuttelijan ja tulkin tausta.
- Vakiinnutetaan Istanbulin protokollan käytännöt kidutuksen ja kaltoinkohtelun uhrien tunnistamiseen, tutkimiseen ja dokumentointiin.
- Kansainvälisen suojelun vuoksi myönnetyt oleskeluluvat ovat lähtökohtaisesti voimassa kunnes henkilön on mahdollista hakea pysyvää oleskelulupaa tai kansalaisuutta. Pysyvän oleskeluluvan ja kansalaisuuden edellytysten tulee määräytyä Suomessa asumisen todellisen keston perusteella.
- Varmistetaan riippumaton valvonta, oikeusturva ja kansalaisjärjestöjen pääsy vastaanottokeskuksiin ja raja-alueille, jotta palautuskiellon ja muiden ihmisoikeusvelvoitteiden toteutumista voidaan valvoa käytännössä.
- Tunnistetaan geopoliittisten konfliktien ja kansainvälisten valtarakenteiden synnyttämien kriisien vaikutus humanitaarisiin olosuhteisiin ja tuodaan näitä perusteita osaksi kansainvälisen suojelun perusteita.
- Palautetaan pakolaisten oleskeluluvan kesto takaisin neljään vuoteen niin ensimmäisen kuin jatkoluvan osalta.

2.3 Oleskelulupien jatkuvuus ja lupaperusteen vaihtaminen

Oleskelulupajärjestelmän tulee mahdollistaa elämän rakentaminen ja jatkaminen maassa ilman tarpeettomia katkoksia, maasta poistumista tai pitkittyvää epävarmuutta. Suomessa jo asuvan yksilön tai perheen asemaa ei pidä horjuttaa siksi, että oleskelun peruste vaihtuu.

Oleskelulupaa on voitava hakea ja sen perustetta vaihtaa Suomesta käsin ja eri vaihtoehtoja arvioida rinnakkain sekä mahdollistaa työnteon, opiskelun ja laillisen oleskelun jatkuminen koko prosessin ajan. Sujuva järjestelmä luo vakautta ja edellytykset pysyvän tulevaisuuden rakentamiselle Suomessa.

- Palautetaan turvapaikanhakijoina Suomeen tulleille mahdollisuus lupaperusteen vaihtamiseen työ- tai opiskeluperusteiseen oleskelulupaan ilman maasta poistumista.
- Mahdollistetaan kaikkien oleskelulupien hakeminen ja lupaperusteen vaihtaminen Suomessa, rajataan yleiset epäämisperusteet koskemaan ainoastaan vakavia ja tahallisia väärinkäytöksiä ja turvataan oikeus jäädä maahan sekä jatkaa työntekoa tai opiskelua hakemuksen käsittelyn ja muutoksenhaun ajan. Epäselvissä tilanteissa ratkaistaan asia hakijan hyväksi.
- Luodaan usean oleskeluperusteen hakemus, jolla kaikki soveltuvat vaihtoehdot tutkitaan kerralla ja yhdellä käsittelymaksulla.
- Laajennetaan mahdollisuuksia joustaa oleskeluluvan toimeentulo- ja muista edellytyksistä haavoittuvassa asemassa olevien hakijoiden kohdalla yksilöllisen harkinnan perusteella.
- Säädetään sitovat käsittelyajat ja vahvistetaan oikeusturvaa, mukaan lukien tehokas muutoksenhaku ja maksuton oikeusapu vähävaraisille oleskelulupaperusteen vaihdon hakijoille.

2.4 Oleskelun laillistaminen ja paperittomuuden torjunta

Suomessa elää paperittomana moninainen joukko ihmisiä, joiden elämäntilanteet ja syyt paperittomuuteen vaihtelevat. Ihminen voi jäädä vuosiksi paperittomaan asemaan, jossa paluu kotimaahan ei ole tosiasiallisesti mahdollista, passia tai muuta matkustusasiakirjaa ei voi saada tai aiempi hakuhistoria vaikeuttaa oleskelun laillistamista. Oleskelun laillistamisen keinojen puute ei poista ihmisiä Suomesta, vaan työntää heidät yhteiskunnan rajoille, lisäten riskiä hyväksikäytölle.

Paperittomuutta ylläpitävät rakenteet on purettava. Se edellyttää selkeitä reittejä oleskelun laillistamiseksi, kohtuuttomien lupaehtojen poistamista ja pitkään paperittomina eläneiden tilanteiden ratkaisemista. Kenenkään perusoikeudet eivät saa riippua oleskelustatuksesta, vaan jokaisella on oltava pääsy sosiaali- ja terveyspalveluihin, koulutukseen sekä riittävään toimeentuloon. Oikeusvaltion uskottavuus punnitaan siinä, miten kohtelemme heitä, joiden asema on kaikkein haavoittuvin.

- Palautetaan humanitaarinen suojelu ehkäisemään tilanteita, joissa henkilö jää ilman laillista oleskeluasemaa, koska ei täytä turvapaikan tai toissijaisen suojelun ehtoja, mutta paluu kotiin ei turvallisuus- tai ihmisoikeustilanteen vuoksi ole mahdollista.
- Poistetaan kansallisen matkustusasiakirjan ehdoton vaatimus oleskeluluvan myöntämisen edellytyksistä tilanteissa, joissa henkilö ei voi itsestään riippumattomista syistä saada kotimaansa matkustusasiakirjaa. Helpotetaan muukalaispassin myöntämistä ja varmistetaan, että työ-, opiskelu- ja perheperusteisen oleskeluluvan voi saada muukalaispassilla tai pakolaisen matkustusasiakirjalla.

- Ratkaistaan kertaluonteisesti niiden vuosina 2015–2018 saapuneiden turvapaikanhakijoiden asema, jotka ovat eläneet Suomessa pitkään ja rakentaneet tänne elämänsä ja joiden asema on jäänyt vuosiksi epävarmaksi. Heille myönnetään oleskeluluvat yksilöllisistä inhimillisistä syistä. Samalla korjataan ne menettelyn puutteet, jotka tämän tilanteen synnyttivät, jottei vastaavaa pääse uudelleen syntymään.
- Poistetaan käytännöt, joissa henkilön aiemmat yritykset laillistaa oleskelunsa tai paperittomana oleminen itsessään vaikeuttavat myöhemmän oleskeluluvan saamista.
- Laajennetaan paperittomien oikeus terveyspalveluihin kattamaan kiireellisen hoidon lisäksi välttämättömät kiireettömät palvelut. Rajataan viranomaisten välistä tiedonsaantia siten, ettei tiedonsaantioikeus vaaranna paperittomien ihmisten oikeutta salassapitovelvollisuuden mahdollistamaan luottamukselliseen huoltosuhteeseen. Varmistetaan pääsy turvallisen arjen edellyttämiin sosiaalipalveluihin ja oikeus välttämättömään toimeentuloon.
- Ulotetaan paperittomien ja tilapäisen suojelun perusteella Suomessa oleskelevien lasten oikeus perusopetuksesta myös varhaiskasvatukseen.

2.5 Ihmiskaupan torjunta ja uhrien oikeudet

Ihmiskauppa rikkoo perustavanlaatuisella tavalla ihmisen vapautta, ihmisarvoa ja oikeutta henkilökohtaiseen koskemattomuuteen. Se voi olla seksuaalista hyväksikäyttöä, rikoksiin tai kerjäämään pakottamista, pakkoavioliittoja, elin- ja kudoskauppaa, pakkotyötä tai muita ihmisarvoa loukkaavia olosuhteita. Usein pelko maasta poistamisesta ja riippuvuus toisesta ihmisestä altistavat hyväksikäytölle ja vaikeuttavat avun hakemista.

Ihmiskaupan torjunta edellyttää vahvaa viranomaisyhteistyötä, toimivia tukipalveluita ja uhrien oikeuksien asettamista kaiken päätöksenteon keskiöön. Uhrien tunnistamisen on oltava tehokasta, apua saatava oikea-aikaisesti ja hyväksikäytöstä irtautumiseen tarjottava turvallisia rakenteita.

Työperäisen hyväksikäytön torjuntaa käsitellään erikseen luvussa 4.5.

- Turvataan ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän toimintaedellytykset.
- Varmistetaan valtakunnallisen ihmiskauppaan erikoistuneen tutkintaryhmän pysyvyys ja kehitetään ihmiskauppaan erikoistuneiden tutkijoiden verkoston toimintaa. Valtioneuvoston ihmiskaupan vastaisen koordinaation tueksi tulee nimittää valtioneuvoston asetuksella pysyvä poikkihallinnollinen työryhmä.
- Vakinaistetaan poliisin valtakunnallinen ihmiskauppatutkintaryhmä.
- Parannetaan eri alojen ammattilaisten, kuten sosiaali- ja terveyspalveluiden henkilöstön ja rajavartijoiden, valmiuksia tunnistaa ihmiskaupan eri muotoja ja ohjata uhrit oikeisiin palveluihin. Vahvistetaan näiden osaamista uhrisensitiivisestä ja luottamusta rakentavasta kohtaamisesta.

- Torjutaan ihmiskauppaa digitaalisissa ympäristöissä kehittämällä viranomaisten kykyä tunnistaa verkossa tapahtuva rekrytointi, hyväksikäyttö ja kontrolli.
- Vahvistetaan ihmiskaupan uhrien tukipalveluita ja turvataan niiden pitkäjänteinen rahoitus. Perutaan ihmiskaupan uhrien erityispalveluiden rahoituksen siirtäminen erilliskorvauksista hyvinvointialueiden yleisrahoituksiin. Lisätään valtakunnallista ohjausta palveluiden laadun ja saatavuuden alueellisten erojen poistamiseksi.
- Taataan maksuton ja asiantunteva oikeusapu ihmiskauppaan ja sen lähirikoksiin liittyvissä prosesseissa. Lisätään uhrien tietoisuutta oikeudesta oikeusapuun.
- Varmistetaan turvalliset reitit irtautua ihmiskaupasta ja hyväksikäytöstä lisäämällä turvakotipaikkojen, turvallisten asumisratkaisujen ja EXIT-ohjelmien kattavuutta.
- Turvataan oleskelulupa ihmiskaupan uhreille. Irrotetaan oleskeluluvat rikosprosessista ja poistetaan niiden hakemiseen liittyvät maksut. Luovutaan uhrien käännyttämisistä.
- Irrotetaan pakkoavioliitot omaksi rikosnimikkeekseen ihmiskauppasäänteleystä ja mahdollistetaan pakkoavioliiton mitätöinti sen kumoamisen lisäksi.
- Ehkäistään rikoksiin ja kerjäämiseen pakottamista lisäämällä jalkautuvaa työtä ja yhteistyötä järjestöjen kanssa.
- Poistetaan seksityöepäily ulkomaalaislain käännytysperusteista ja uudistetaan lainsäädäntöä seksityöntekijöiden turvallisuuden, osallisuuden ja hyvinvoinnin turvaavalla tavalla. Varmistetaan, että seksityöntekijöillä on oikeus elää ilman väkivaltaa ja hyväksikäyttöä.

2.6 Pysyvä oleskelulupa ja kansalaisuus

Pysyvä oleskelulupa ja kansalaisuus eivät ainoastaan mittaa Suomeen juurtumista, vaan ne myös vahvistavat sitä. Vakaa oikeudellinen asema lisää arjen turvallisuutta sekä yksilöiden ja perheiden mahdollisuutta suunnitella tulevaisuuttaan.

Pysyvän oleskeluluvan saamiseksi ei pidä edellyttää säädettyjä, kohtuuttomia kielitaito-, toimeentulo-, asumisaika- tai työvaatimuksilla. Suomeen syntyneiden siteiden tulee painaa ratkaisevasti. Myös kansalaisuuteen johtavan reitin tulee olla selkeä, saavutettava ja yhdenvertainen.

- Uudistetaan pysyvän oleskeluluvan kriteerejä niin, että pitkäaikainen asuminen ja tosiasiallinen juurtuminen Suomeen painavat lupaharkinnassa nykyistä enemmän. Pysyvän aseman saaminen ei saa riippua kohtuuttomista työ-, tulo- ja lupahistoriaan liittyvistä ehdoista.
- Palautetaan kansalaisuuden saamisen toimeentuloedellytysten ehdot muotoon, jossa keskeistä on selvitys toimeentulon järjestymisestä.
- Mahdollistetaan kansalaisuuden hakeminen kolmen vuoden asumisajan jälkeen. Tähän kolmen vuoden asumisaikaan ei lasketa mukaan ulkomaanpäiviä. Poistetaan kansalaisuuskoe sekä määritellään kansalaisuuden kriteerit selkeiksi, ennakoitaviksi ja vastaanottaviksi.
- Lievennetään pysyvän oleskeluluvan ja kansalaisuuden nuhtettomuusvaatimuksia sakkorangaistusten, kuten vähäisten liikennesakkojen, osalta.

- Mahdollistetaan kansalaisuuden kielitaitovaatimuksen täyttäminen joustavasti, kehittämällä nykyistä kielikoetta paremmin toiminnallista kielitaitoa mittaavaksi ja hyväksymällä kotoutumiskoulutuksen suorittaminen kielitaidon osoituksena, edellyttäen että koulutuksessa tavoitteena oleva taitotaso on saavutettu.
- Kehitetään vaadittavan kielitestin rinnalle vaihtoehtoinen mahdollisuus kansalaisuusprosessin edistämiseen heille, joilla on oppimisvaikeuksia.
- Varmistetaan, ettei kielikokeeseen pääsyn viivästyminen ratkaise oleskeluluvan tai kansalaisuuden saamista tai etuuden tasoa. Nopeutetaan YKI-kokeeseen, eli yleiseen kielitutkintoon, aikuisten käytännöllistä kielitaitoa mittaavaan viralliseen kielikokeeseen, pääsyä ja tehdään se maksuttomaksi kun sitä vaaditaan oleskeluluvan, kansalaisuuden tai etuuden saamiseksi. Varmistetaan tarvittavat erityisjärjestelyt vammaisille ja henkilöille, joilla on lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksia.
- Toivotetaan kansalaisuuden saaneet tervetulleeksi Suomen kansalaisuuteen esimerkiksi järjestämällä heille kunnissa yhteinen tilaisuus.
- Säädetään sitovat enimmäiskäsittelyajat kansalaisuushakemuksille. Määräajan ylittyessä hakemusmaksu palautetaan.

3 Oikeus turvaan ja ihmisarvoiseen kohteluun

3.1 Tulevaisuuteen katsova pakolaispolitiikka

Kansainvälisen suojelun periaatteita käsitellään tarkemmin luvussa 2.2.

Vihreät haluaa vahvistaa kiintiöpakolaisjärjestelmää turvallisena ja ennakoitavana reittinä suojeluun sitä eniten tarvitseville. Kenenkään ei pitäisi joutua vaarantamaan henkeään tai perhettään päästäkseen turvaan, eikä jo valitun kiintiöpakolaisen pidä odottaa jopa vuosia Suomeen pääsyä puuttuvien kuntapaikkojen tai hitaiden prosessien vuoksi.

Kasvava pakolaiskiintiö tarvitsee rinnalleen toimivan vastaanoton ja kunnille asianmukaisen tuen erilaisten palveluiden ja kotoutumisen järjestämiseen. Kiintiöpakolaisjärjestelmän on pystyttävä reagoimaan nopeasti muuttuviin kriiseihin, huomioimaan pakolaisten todelliset perhe- ja omaissuhteet sekä toimimaan sujuvasti myös poikkeuksellisissa oloissa.

- Vahvistetaan kiintiöpakolaisjärjestelmää turvallisena ja hallittuna reittinä suojeluun turvapaikkaoikeuden rinnalla. Kiintiöpakolaisohjelman painopisteenä ovat UNHCR:n identifioimat, erityisen haavoittuvassa asemassa olevat pakolaiset.
- Moninkertaistetaan pakolaiskiintiö. Kiintiötä nostetaan vähitellen, ensin 3 000:een vuodessa, ja varmistetaan, että se täytetään vuosittain.

- Kehitetään kiintiön kohdentamista joustavammaksi siten, että valinnat voidaan suunnata ajantasaisesti sinne, missä suojelun tarve on suurin. Varmistetaan, etteivät kriteerit ole syrjiviä.
- Huomioidaan kiintiöpakolaisvalinnoissa muodollisten perhesuhteiden lisäksi myös tosiasialliset perhe- ja omaissuhteet, jotta perheiden yhtenäisyys ja arjen jatkuvuus toteutuvat.
- Lisätään kuntapaikkojen määrää ja vahvistetaan kuntien edellytyksiä vastaanottaa kiintiöpakolaisia koko maassa. Kannustetaan kuntia pakolaisten vastaanottamiseen ja hyvän kotoutumisen tukemiseen asianmukaisella taloudellisella tuella.
- Mahdollistetaan etähaastattelujen käyttö pakolaisvalinnoissa, jotta valintaprosessi toimii myös tilanteissa, joissa viranomaisten liikkuminen ja viisumien saaminen on vaikeaa.
- Kehitetään kiintiöpakolaisjärjestelmää täydentäviä maahantuloväyliä, kuten korkeakoulujen stipendiohjelmia sekä yhteisölähtöisiä sponsorointimalleja.

3.2 Turvapaikanhakijoiden asema ja vastaanotto

Vihreät edellyttää, että Suomi huolehtii turvapaikanhakijoiden perus- ja ihmisoikeuksista prosessin kaikissa vaiheissa. Turvapaikanhakijoilla on oikeus ihmisarvoiseen kohteluun, riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin sekä turvalliseen ja kodinomaiseen majoitukseen. Samalla turvapaikanhakijoiden pääsyä työelämään on tuettava mahdollisimman varhain. Ihmisoikeuksia kunnioittava hakuprosessi alusta loppuun on ehdoton edellytys Suomea sitovien kansainvälisten ihmisoikeussopimusten velvoitteiden täyttämiseksi.

- Varmistetaan vastaanottojärjestelmässä ihmisarvoinen kohtelu, riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut, osaava henkilöstö ja ihmisten tosiasiallinen mahdollisuus käyttää oikeuksiaan ja olla suojassa rikollisuudelta ja syrjinnältä.
- Sidotaan vastaanottorahan suhde toimeentulotuen perusosaan. Porrastetaan vastaanottorahaa ylöspäin kohti toimeentulotuen tasoa tuen tarpeen pitkittyessä.
- Mahdollistetaan työnteko, pankkipalvelut, kotoutumistoimet ja siirtyminen kodinomaiseen asumiseen heti maahantulon jälkeen.
- Tuetaan turvapaikanhakijoiden kotimajoittajia taloudellisesti ja mahdollistetaan pienimuotoinen, yhteisöllinen majoitustoiminta myös pienemmille toimijoille.
- Turvataan sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvien henkilöiden erityisten tarpeiden huomioiminen turvapaikkaprosessissa, esimerkiksi majoituksen osalta.
- Palautetaan vastaanottokeskusten velvollisuus järjestää kielenopetusta sekä työ- ja opintotoimintaa, jotta kotoutumisen edellytyksiä voidaan vahvistaa jo hakemuksen käsittelyn aikana eikä palvelupolkuun synny tarpeettomia katkoksia.
- Turvataan turvapaikanhakijoiden ja heidän majoittajiensa yksityiselämän suoja ja kotirauha. Tiedustelutoimien ja kotietsintöjen tulee perustua aina laissa säädettyihin tapauskohtaisiin perusteisiin eikä niitä saa kohdistaa pelkästään maahanmuutto- tai turvapaikkastatuksen perusteella.

3.3 Eurooppalainen vastuu ja ihmisoikeuslähtöinen rajapolitiikka

Maailmanlaajuisten kriisien pitkittyessä ja monimutkaistuessa Suomen ja EU:n on rakennettava siirtolaispolitiikkaa, joka perustuu laillisiin reitteihin, oikeusturvaan ja kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden tinkimättömään noudattamiseen. Oikeus suojeluun ei saa riippua siitä, minkä jäsenmaan rajalle hän ensimmäisenä saapuu.

Euroopan unionin yhteisen turvapaikkapolitiikan on perustuttava solidaarisuuteen ja oikeudenmukaiseen vastuunjakoon. Turvapaikkavastuuta ei pidä ulkoistaa Euroopan ulkopuolelle eikä turvallisuusuhkiin vastata kaventamalla suojelua hakevien oikeuksia. Suomen tuleekin toimia EU:ssa sen puolesta, että vastaanotto-olot ovat asianmukaiset kaikkialla unionissa.

- Laajennetaan turvallisia ja laillisia väyliä suojelua tarvitseville osana EU:n yhteistä turvapaikkapolitiikkaa. Kehitetään mahdollisuuksia suojelun hakemiseen jo lähtö- tai kauttakulkumaissa, esimerkiksi ottamalla käyttöön humanitaarinen viisumi.
- Ketään ei tule estää hengenvaarallisin seurauksin saapumasta EU:n alueelle turvapaikkaa hakemaan. Turvallisten reittien varmistamiseksi tarvitaan EU:n laajuista yhteistyötä. Meripelastusvelvoitteita tulee noudattaa kaikissa tilanteissa.
- Turvapaikkamenettelyä, mukaan lukien palautuksia, ei ulkoisteta EU:n ulkopuolisiin keskuksiin.
- Puututaan maahanmuuton välineellistämiseen muiden EU-maiden kanssa oikeudellisesti kestävällä tavalla, turvapaikanhakuoikeutta rajoittamatta.
- Edistetään EU:n yhteistä turvapaikkapolitiikkaa, sen solidaarisuusmekanismin täysimääräistä käyttöönottoa sekä yhdenmukaisia, riittäviä ja asianmukaisia vastaanottopalveluita kaikissa EU-maissa.
- Kannetaan proaktiivisesti vastuuta ottamalla EU:n sisäisten siirtojen kautta vastaan haavoittuvassa asemassa olevia turvapaikanhakijoita erityisesti jäsenmaista, joissa tulijoille tarjottavat palvelut ja vastaanottopalvelut ovat riittämättömiä.
- Mahdollistetaan EU:n sisällä oleskelevien, Suomeen merkityksellisiä siteitä jo luoneiden turvapaikanhakijoiden ja kansainvälisen suojelun saaneiden siirtyminen Suomeen nykyistä joustavammin.
- Suomi käyttää rajamenettelyä vain silloin, kun siihen on EU-oikeudesta suoraan johtuva velvoite, eikä laajenna tai normalisoi sitä kansallisella lainsäädännöllä. Suomi toimii aktiivisesti EU-tasolla rajamenettelylainsäädännön purkamiseksi ja turvapaikkaoikeuden vahvistamiseksi EU-lainsäädännössä.
- Kielletään alaikäisten ja haavoittuvassa asemassa olevien säilöönotto. Rajataan aikuisten säilöönotto viimesijaisena keinona tilanteisiin, jossa henkilöä epäillään vakavasta rikoksesta tai muodostavan uhan kansalliselle turvallisuudelle.

3.4 Tilapäinen suojelu ja tulevaisuuden turva

Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa on osoittanut, että tilapäinen suojelu voi tarjota nopean ja toimivan vastauksen laajamittaisiin kriiseihin. Sen on kuitenkin oltava aidosti tilapäinen

ratkaisu. Nopean reagoinnin oheen on rakennettava alusta lähtien selkeät siirtymät töihin, opiskeluun ja muihin pysyvämpiin oleskelulupastatuksiin ja mahdollisuus vapaaehtoiseen paluuseen tilanteen niin salliessa. Samalla Suomen tulee varautua tuleviin humanitaarisiin kriiseihin lainsäädännöllä, joka mahdollistaa tilanteisiin vastaamisen oikeudenmukaisesti ja hallitusti.

- Luodaan tilapäistä suojelua saaville ennakoitava ja selkeä polku pois tilapäisyydestä. Myönnetään jatkuva oleskelulupa tilapäistä suojelua saaville, jotka ovat oleskelleet Suomessa yhtäjaksoisesti vähintään kaksi vuotta ja joiden suojelun tarve jatkuu ja/tai joilla on syntynyt siteitä Suomeen ja jotka ovat työssä, yrittäjinä tai tutkintoon johtavassa koulutuksessa.
- Luodaan määräaikainen intensiiviohjelma ukrainalaisille tilapäistä suojelua saaville työn ja kielitaidon hankkimiseen ja oleskeluluvan saamiseen.
- Muutetaan kansalaisuuslakia siten, että tilapäisen suojelun perusteella Suomessa vietetty aika lasketaan täysimääräisesti kansalaisuuden asumisaikaan, eikä vasta puolikkaana jatkuvan oleskeluluvan jälkeen.
- Säädetään ulkomaalaislakiin kriisivalmiusmekanismi, joka mahdollistaa tilapäisen suojelun kaltaisen nopean oleskeluluvan toimeenpanon laajasti humanitaarisissa kriiseissä, sisältäen oikeuden työntekoon ja selkeät siirtymäpolut työ-, opiskelu- tai turvapaikkaperusteiseen lupaan.
- Turvataan hallittu liikkuvuus ja vapaaehtoinen paluu säätämällä oikeus kohtuulliseen, määräaikaiseen oleskeluun lähtömaassa ilman statuksen menettämistä. Tuetaan vapaaehtoisen paluun ja jälleenrakentamisen tukea yhteistyössä EU:n kanssa.

3.5 Ilmasto- ja ympäristökriisien aiheuttama pakkomuutto

Ilmastosiirtolaisuudella tarkoitetaan ilmasto- ja ympäristökriisien suoraan ja välillisesti liikkeellepanemaa pakkomuuttoa. Se voi seurata esimerkiksi luonnonkatastrofeista, sään ääri-ilmiöistä tai hupenevien luonnonvarojen aiheuttamasta poliittisesta epävakaudesta. Ilmastokriisin merkitys siirtolaisuuden taustatekijänä kasvaa, mutta nykyinen järjestelmä ei tunnista tätä riittävän selkeästi.

Suomen ja EU:n on vahvistettava ilmastosiirtolaisten oikeudellista asemaa ja rakennettava sitovia ratkaisuja oikeudenmukaiseen vastuunjakoon. Samalla on ennaltaehkäistävä kriisejä määrätietoisella ilmasto- ja kehityspolitiikalla.

- Varaudutaan ilmastosiirtolaisuuteen ja luodaan ratkaisuja, jotka tarjoavat turvaa ilmasto- ja ympäristökriisien seurauksena pakeneville. Edistetään kansainvälisen sopimuksen aikaansaamista ilmastosiirtolaisuudesta.
- Etsitään ratkaisuja ilmasto- ja ympäristökriisien aiheuttamaan muuttoliikkeeseen erityisesti YK:ssa ja muiden monenvälisten foorumien kautta. Neuvotellaan sekä sovitaan eri toimenpiteistä siirtolaisyhteisöjen ja heidän edustajiensa kanssa.
- Edistetään EU:ssa kokonaisvaltaisia ja jäsenmaita sitovia ratkaisuja ilmastokriisin aikaansaaman muuttoliikkeen vastaanottamiseksi. Jäsenmaiden tulee jakaa

vastuu siirtolaisten oikeudenmukaisesta ja ihmisarvoisesta vastaanotosta ja turvata heidän oikeuksiensa toteutuminen koko unionin alueella.
- Ilmastosiirtolaisuutta tulee arvioida oikeudellisesti nykyistä paremmin osana kansainvälisen suojelun myöntämisperusteita. Ilmastosiirtolaisten tarpeet tulee nähdä ensisijaisesti oikeudellisena perus- ja ihmisoikeuksien, kuten oikeuden turvaan ja välttämättömään toimeentulon, suojelemisena.
- Suomen tulee käyttää aloiteoikeuttaan ja liittoutua EU:n ja YK:n tasolla edistääkseen ilmasto- ja ympäristösiirtolaisten oikeudellista asemaa. Suomi tukee linjaa, jossa ilmaston ja ympäristön aiheuttamat olosuhteet voidaan tietyissä tilanteissa tulkita ihmisarvoa loukkaaviksi olosuhteiksi.
- EU:n tulee pyrkiä ennaltaehkäisemään ilmastokriisin vaikutuksia erityisesti niille alttiilla alueilla sekä pakolaisten lähtöalueilla. Säilytetään ilmastokriisin torjunta merkittävänä kehitysyhteistyön painopisteenä, hidastaen näin myös ilmastokriisin liikkeellepanemaa pakolaisuutta.
- Kasvatetaan kansainvälistä ilmastorahoitusta ja varmistetaan, että rahoitus ohjautuu tosiasiallisesti alhaisen tulotason maihin.
- Huomioidaan sukupuolistunut muuttoliike järjestelmällisesti EU:n ja kansallisessa ilmastopolitiikassa ja arvioidaan päätösten vaikutukset eri sukupuoliin. Turvataan rahoitus sukupuolistuneen muuttoliikkeen ja ilmastokriisin yhteisvaikutuksia huomioivalle työlle.

4 Osaaminen käyttöön ja reilu työelämä kaikille

4.1 Sujuvat väylät opiskelemaan ja työmarkkinoille

Suomen on oltava maa, johon on sujuva tulla opiskelemaan, töihin ja rakentamaan elämää. Työntekijöiden ja opiskelijoiden oleskelulupien on oltava ennakoitavia eikä niiden pidä sitoa ihmistä kohtuuttomasti yhteen työnantajaa tai työtehtävään.

Oleskelulupajärjestelmän on mahdollistettava jouhevat siirtymät opinnoista työelämään ja työpaikasta toiseen sekä turvattava koko perheen asema elämäntilanteiden muuttuessa.

Osaamiseen ja työhön perustuva maahanmuutto on tärkeää yhteiskunnan kestävyyden, talouden ja hyvinvoinnin näkökulmasta. Suomen väestörakenne, työvoiman saatavuuden ongelmat ja yritysten kasvutarpeet lisäävät kansainvälisen rekrytoinnin merkitystä. Osaavan työvoiman saatavuus rajoittaa jo yritysten kasvua ja liiketoiminnan kehittämistä monilla toimialoilla ja eri puolilla Suomea.

Kansainväliset osaajat vahvistavat yritysten mahdollisuuksia kasvaa, uudistua, viedä ja investoida Suomessa sekä lisäävät Suomen houkuttelevuutta kansainvälisten investointien kohdemaana. Työperusteinen maahanmuutto voi myös vahvistaa

huoltovarmuutta ja yhteiskunnan toimintakykyä aloilla, joilla työvoiman saatavuus on kriittistä.

Samalla tavoitteena tulee olla, että myös opiskeluperusteisesti ja humanitaarisista syistä Suomeen muuttavilla on nykyistä paremmat mahdollisuudet päästä työelämään ja kiinnittyä pysyvästi suomalaiseen yhteiskuntaan.

- Poistetaan työntekijöiden oleskelulupien saatavuusharkinta sekä toimiala- ja työtehtävärajoitukset, ja ohjataan näistä säästyvät resurssit jälkivalvontaan ja lupaprosessien nopeuttamiseen.
- Julkaistaan selkeät kriteerit työ- ja opiskelulupien sekä työnhakuviisumin saamiseksi. Ennakoitavat ja julkiset kriteerit vähentävät sekä viranomaisharkinnan mielivaltaa että hakijan riippuvuutta yksittäisestä työnantajasta tai opiskelupaikasta.
- Kehitetään D-viisumin hakemista siten, että se mahdollistaa maahantulon heti, kun oleskelulupahakemus on vireillä, sekä laajennetaan se koskemaan suurempaa joukkoa työn tai osaamisen perusteella myönnettävän oleskeluluvan saajista.
- Uudistetaan työperusteisen oleskeluluvan toimeentuloedellytykset niin, että olennaista on selvitys toimeentulon järjestymisestä sekä oikeus sovellettavan työehtosopimuksen mukaiseen palkkaan.
- Noudatetaan sote-alalla WHO:n eettisen rekrytoinnin käytännesääntöä välttäen rekrytointia henkilöstöpulasta kärsivistä maista. Sovitaan järjestelmällisestä rekrytoinnista lähtömaiden kanssa ja vahvistetaan samalla niiden terveysalan koulutusta ja henkilöstön saatavuutta.
- Nopeutetaan kolmansista maista tulevien työntekijöiden maahantuloprosessia.
- Lisätään kaikkiin oleskelulupiin oikeus työntekoon luvan voimassaoloajaksi ja koko siksi ajaksi, jona jatkolupahakemus on vireillä.
- Pidennetään työnhaun suoja-aika 12 kuukauteen työperusteisella oleskeluluvalla oleville.
- Otetaan käyttöön 12 kuukauden työnhakuviisumi uutena maahantulon ja työn hakemisen väylänä.
- Kehitetään edelleen yritysten tarpeisiin vastaavan osaamisen löytämistä sekä pitovoimaa edistävää Talent Boost -ohjelmaa. Laajennetaan ohjelma kattamaan nykyistä monipuolisemmin eri alojen ammattitaitoisten työntekijöiden rekrytointia.
- Rakennetaan yritys- ja työnantajavetoisia koulutuspolkuja Suomen työmarkkinoille jo lähtömaissa.
- Muutetaan työnantajien sertifioinnin kriteerejä siten, että se soveltuu paremmin myös pienille ja kasvuyrityksille. Kehitetään mallia jouhevasti työnantajilta ja työntekijöiltä saatavan palautteen pohjalta.
- Myönnetään mukana tuleville perheenjäsenille itsenäinen oleskeluoikeus, joka ei ole riippuvainen päähakijan työn, opiskelun tai parisuhteen jatkumisesta. Vahvistetaan koko perheen asettautumista tukevia palveluita.
- Panostetaan jo lähtömaissa puolisoiden palveluihin ja mahdollisuuksiin siirtyä Suomeen töihin. Varmistetaan kansainvälisten työntekijöiden perheille sujuva pääsy vieraskieliseen varhaiskasvatukseen ja koulutukseen sekä riittävästi englanninkielistä tarjontaa.

- Toteutetaan kunnissa palvelulupaus, joka varmistaa Suomeen muuttaneille. työntekijöille ja heidän perheilleen sujuvan asettautumisen, kuten työn ja asunnon löytämisen sekä pääsyn varhaiskasvatukseen ja koulutukseen.
- Liitetään työperäisen oleskeluluvan yhteyteen työntekijän ymmärtämällä kielellä tietopaketti keskeisistä työelämän oikeuksista, järjestäytymisestä, hyväksikäytön ilmoittamisesta ja tukipalveluista. Kehitetään tiedottamista ja neuvontaa yhdessä ammattiyhdistysten ja työnantajajärjestöjen kanssa.
- Säädetään työperusteisen oleskeluluvan hakemusmaksu verotuksessa tulonhankkimismenoksi ja selvitetään veroetua työvoimapula-aloille työllistyville maahanmuuttaneille.
- Kehitetään startup-yrittäjän oleskelulupaa niin, että lupa voidaan myöntää koko perustajatiimille yrityksen uskottavan kasvu- ja innovaatiopotentiaalin perusteella ilman vaatimusta välittömistä tuloista.
- Otetaan mallia Ruotsista, jossa oleskeluluvan perusteena voi olla yrityksen omistaminen ja aktiivinen rahoittaminen. Kyse ei ole passiivisesta sijoittamisesta, vaan sijoittajista, jotka sitoutuvat yritystoimintaan, sen kasvuun ja riskinottoon.

Kestävästi kasvava opiskeluperusteinen maahanmuutto edellyttää toimivia lupaprosesseja ja vahvoja eettisiä periaatteita, jotka suojelevat opiskelijoita hyväksikäytöltä ja köyhyydeltä. Rekrytoinnin on oltava läpinäkyvää, annettava realistinen kuva Suomesta ja kunnioitettava myös lähtömaiden työvoima- ja osaamistarpeita.

- Vahvistetaan opiskelijoiden oleskelulupien käsittelyn resursseja, jotta yhä useampi saa päätöksen ajoissa ja voi aloittaa opintonsa paikan päällä lukukauden alkaessa.
- Kitketään kansainvälisten opiskelijoiden rekrytointiin liittyviä väärinkäytöksiä. Otetaan käyttöön koulutusagenttien lupa- ja auditointijärjestelmä ja julkinen rekisteri. Kielletään rekrytointimaksut ja vahvistetaan oppilaitosten vastuuta opiskelijoiden oikeusturvasta ja harhaanjohtavan rekrytoinnin ehkäisemisestä. Edistetään agenttien toiminnan sääntelyä myös EU-tasolla.
- Mitoitetaan opiskelijan oleskeluluvan toimeentuloedellytys Suomen todellisiin elinkustannuksiin. Varmistetaan, ettei toimeentulotuen hakeminen yksinään ole peruste oleskeluluvan peruuttamiselle tai jatkoluvan epäämiselle.
- Poistetaan opiskelijan oleskeluluvasta työnteon tuntirajoitukset. Työnteko tai yrittäjyys ei itsessään saa vaarantaa oleskelulupaa, jos opinnot etenevät myös asianmukaisesti.
- Myönnetään pysyvä oleskelulupa suoraan jokaiselle Suomessa korkeakoulu- tai ammatillisen tutkinnon suorittaneelle. Suomessa suoritettu tutkinto on itsessään riittävä peruste, eikä sen päälle aseteta erillisiä tulorajoja.
- Sujuvoitetaan EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta tulevien vaihto-opiskelijoiden maahantuloa keventämällä ja nopeuttamalla lyhytaikaiseen opiskelijavaihtoon liittyviä oleskelulupa- ja tunnistautumismenettelyjä. Siirretään vaihto-opiskelijat takaisin YTHS:n piiriin.

4.2 Siirtymät tutkinto-opinnoista työmarkkinoille

Kansainväliset opiskelijat tulevat Suomeen suorittamaan tutkintoa, mutta monelle opinnot ovat myös alku pysyvälle yhteiskuntaan kiinnittymiselle. Siksi on tärkeää, että opiskelijoilla on jo opintojen aikana mahdollisuudet oppia suomen tai ruotsin kieltä, rakentaa verkostoja, saada relevanttia työkokemusta ja kotoutua osaksi yhteiskuntaa. Tämä edellyttää riittävää ja työelämälähtöistä kurssitarjontaa, tiiviitä yhteyksiä korkeakoulujen ja työelämän välillä ja mahdollisuuksia kerryttää oman alan työkokemusta.

- Tavoitellaan, että vähintään kolme neljästä kansainvälisestä opiskelijasta työllistyy Suomeen opintojensa jälkeen. Lisätään yhteistyötä työelämän edustajien kanssa tutkinto-ohjelmien suunnittelussa ja opiskelijamäärien mitoituksessa vastaamaan tunnistettuihin osaamistarpeisiin.
- Velvoitetaan vieraskieliset tutkinto-ohjelmat sisällyttämään tutkintoon riittävästi suomen tai ruotsin opintoja työelämässä tarvittavan kielitaidon saavuttamiseksi, opintoaikaa pidentämättä. Jos korkeakoulu ei itse järjestä riittävää opetusta, tulee opiskelijalla olla oikeus suorittaa opinnot muualla korkeakoulun kustannuksella.
- Rahoitetaan kotimaisten kielten opetus korkeakouluille erillisenä korvamerkittynä määrärahana. Turvataan oikeus kielitaidon täydentämiseen myös tutkinto-oikeuden päätyttyä esimerkiksi alumniopiskeluoikeutta hyödyntämällä.
- Poistetaan lukuvuosimaksut EU- ja ETA-alueen ulkopuolelta tulevilta opiskelijoilta sekä toisella että kolmannella asteella. Siirtymävaiheessa kohti lukuvuosimaksuttomuutta otetaan käyttöön verohyvitys Suomessa maksullisen tutkinnon suorittaneille ja Suomeen työllistyneille esimerkiksi laajentamalla avainhenkilölain soveltamisalaa.
- Kehitetään julkisen sektorin trainee-ohjelmia eri puolilla Suomea ja vahvistetaan kansainvälisten opiskelijoiden ja vastavalmistuneiden pääsyä niihin. Varmistetaan, että kielitaitovaatimukset ovat oikeasuhtaisia tehtävän todellisiin tarpeisiin.
- Kannustetaan työnantajia palkkaamaan kansainvälisiä opiskelijoita ja tutkinnon vastikään suorittaneita työllisyyssetelillä, joka tukee samalla kotimaisten kielten oppimista työn ohessa.
- Kehitetään ulkomailla tutkinnon jo suorittaneille täydentäviä koulutuspolkuja kokonaisen uuden tutkinnon suorittamisen sijaan. Yhtenäistetään korkeakoulujen hyväksilukukäytäntöjä.

4.3 Tutkimuksen kansainvälisyys

Vapaa tutkimus on uhattuna monessa maassa ja moni tutkija etsii itselleen uutta kotia ja ympäristöä, jossa laadukasta tieteellistä työtä voi tehdä vapaasti ja turvallisesti. Suomen tulee olla maa, jossa tutkijoilla on mahdollisuus rakentaa uraansa, osallistua tiedeyhteisön toimintaan ja tuoda perheensä mukanaan ilman tarpeetonta hallinnollista epävarmuutta.

- Myönnetään tutkijan oleskelulupa yhdellä päätöksellä koko tutkimushankkeen ajaksi. Huomioidaan väitöskirjatutkijoiden tutkimuksen jatkuvuus, mutta vältetään tilanne, jossa tohtorintutkinnon suorittaminen johtaisi siihen sidotun oleskeluluvan

menettämiseen. Varmistetaan, ettei rahoituslähteen tai -kauden muuttuminen itsessään katkaise oleskelulupaa. Kehitetään tutkijoiden uramallia kansainvälisesti kilpailukykyiseksi, turvaten edellytykset laadukkaaseen tutkimukseen ja opetukseen keskittymiselle.
- Luodaan korkeakouluille vahvempia kannusteita tukea kansainvälisten tutkijoiden pitkäjänteistä kiinnittymistä suomalaisiin tiedeyhteisöihin ja Suomeen, painottaen monivuotisia työsuhteita, ohjauskapasiteettia, kielikoulutusta ja perheille tarjottavia palveluita.
- Avataan mahdollisuuksia suomalaisen tutkimusrahoituksen hakemiselle ulkomailta ja luodaan rahoitusvaihtoehtoja eri uravaiheissa oleville. Sujuvoitetaan yhteistyötä suomalaisten korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten kanssa.
- Turvataan rahoitus kansalliselle ohjelmalle, joka mahdollistaa uhkaa ja vainoa kotimaissaan kokevien tutkijoiden työskentelyn jatkumisen Suomessa. Tarjotaan saapuville tutkijoille työsuhteet ja vastaanottavan organisaation yksilöllinen tuki ja huomioidaan myös mukana tulevan perheen tarpeet.

4.4 Työelämän yhdenvertaisuus ja syrjinnän ehkäiseminen

Vihreät haluaa edistää aidosti yhdenvertaista ja monimuotoista työelämää, jossa jokaisen osaaminen ja panos tunnistetaan ja jossa syrjinnälle, ennakkoluuloille tai ulossulkemiselle ei ole sijaa. Syrjivät rekrytointikäytännöt, tiukat kielitaitovaatimukset sekä ennakkoluulot sulkevat yhä ihmisiä työelämän ulkopuolelle.

Pelkkä syrjinnän kielto ei riitä. Tarvitaan myös keinoja purkaa rakenteellisia esteitä, lisätä anonyymiä rekrytointia ja positiivista erityiskohtelua ja luoda työnantajille aidosti tuntuvia seuraamuksia syrjivästä toiminnasta. Samalla työnantajille on annettava työkaluja palkata ja johtaa monimuotoisia työyhteisöjä ja mahdollistaa kielitaidon kehittyminen työn ohessa.

- Kannustetaan työnantajia vieraskielisten työnhakijoiden rekrytointiin esimerkiksi verovähennyksillä tai tarjoamalla palveluseteliä kieliopintojen hankkimiseen, mahdollistaen niihin osallistumisen työajalla. Kohdennetaan tukea erityisesti pienille ja keskisuurille yrityksille.
- Laajennetaan anonyymiä rekrytointia systemaattisesti julkisissa työhönotoissa ja vahvistetaan rekrytoijien valmiuksia tunnistaa ennakkoluuloja, syrjiviä käytäntöjä ja rasismia omassa ja organisaation toiminnassa. Yhdistetään anonyymi rekrytointi säännölliseen syrjinnänvastaiseen koulutukseen, jotta yhdenvertaisuus toteutuu koko rekrytointiprosessin ajan. Edistetään vastaavia käytäntöjä myös yksityisellä ja kolmannella sektorilla.
- Vahvistetaan positiivisen erityiskohtelun käyttöä ja täsmennetään toimijoille sen lainmukaisia käyttöedellytyksiä tosiasiallisen yhdenvertaisuuden edistämiseksi ja aliedustettujen ryhmien aseman parantamiseksi.
- Varmistetaan pk-yrityksille palvelut ja neuvonta kansainväliseen rekrytointiin, oleskelulupiin ja monimuotoisen työyhteisön johtamiseen sekä lisätään ymmärrystä niiden hyödyistä liiketoiminnalle.

- Arvioidaan hakuvaiheen kielitaitovaatimuksia tehtäväkohtaisesti ja vaaditaan, että julkisen sektorin työnantajat pystyvät perustelemaan ne työn todellisten tarpeiden pohjalta. Kevennetään vaatimuksia lainsäädännössä taattuja kielellisiä oikeuksia tai potilasturvallisuutta heikentämättä. Lisätään mahdollisuuksia osoittaa suomen tai ruotsin kielen taito näyttökokeella ja kehittää sitä työn ohessa.
- Tehostetaan työelämässä tapahtuvaan syrjintään puuttumista laajentamalla yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan toimivaltaa. Annetaan lautakunnalle oikeus määrätä syrjinnästä hyvitys ja seuraamusmaksu pelkän suosituksen sijaan.
- Lisätään työelämään joustoja, jotka mahdollistavat eri katsomusten merkittävien juhlapyhien huomiomisen työn järjestämisen sallimissa rajoissa.
- Nopeutetaan turvallisuusselvitysten tekoa ja tehdään käsittelyajoista nykyistä ennakoitavampia. Varmistetaan, ettei turvallisuusselvitystä käytetä syrjinnän välineenä vaan sitä vaaditaan ainoastaan tehtäviin, joissa se on turvallisuuden vuoksi aidosti tarpeen.
- Varmistetaan maahanmuuttajataustaisille naisille yhdenvertaiset mahdollisuudet työllistyä, edetä urallaan ja saada sama palkka samanarvoisesta työstä.

4.5 Työperäisen hyväksikäytön torjunta

Työperäinen hyväksikäyttö on rakenteellinen ongelma, jota ruokkivat työntekijän riippuvuus työnantajasta, heikko neuvotteluasema ja puutteellinen valvonta. Hyväksikäyttöä voidaan torjua vain, jos rikkomuksiin puututaan tehokkaasti ja työntekijä uskaltaa puolustaa omia oikeuksiaan sekä ilmoittaa hyväksikäytöstä ilman pelkoa tulojensa tai oleskeluoikeutensa menettämisestä.

- Vahvistetaan työsuojeluvalvonnan resursseja ja kohdennetaan niitä erityisesti työperäisen hyväksikäytön riskialoille, kuten ravintola-, matkailu-, maatalous-, marjanpoiminta-, siivous-, rakennus-, kotihoito- ja alustatalousaloille. Kiristetään taloudelliset sanktiot rikkomuksesta hyötyä suuremmiksi, ja tiukennetaan perusteita, joilla työnantaja voidaan määrätä liiketoimintakieltoon tai sulkea julkisten hankintojen ulkopuolelle.
- Sisällytetään työperäisen hyväksikäytön ja ihmiskaupan tunnistaminen kaikkien työsuojelutarkastajien perehdytykseen ja tarjotaan systemaattisesti syventävää koulutusta riskialojen valvontaan.
- Kriminalisoidaan alipalkkaus ja laajennetaan ryhmäkanneoikeus työsuhdeasioihin.
- Helpotetaan työntekijöiden maksamatta jääneiden palkkojen ja muiden saatavien saamista nopeuttamalla ja yksinkertaistamalla niiden vahvistamista ja perintää. Työperäistä hyväksikäyttöä kokeneille turvataan palkkasaatavien ensisijaisuus suhteessa verottajaan.
- Käynnistetään lainvalmistelu Työnantaja maksaa -periaatetta noudattavan lain laatimiseksi, jossa työnantaja vastaa rekrytoinnista aiheutuvista kustannuksista.
- Yhtenäistetään pidättäytymispäätöksen perusteita siten, että vakaviin palkka- ja muihin työnantajavelvoitteiden rikkomuksiin voidaan puuttua tasapuolisemmin toimialasta riippumatta. Porrastetaan päätöksen kesto rikkomuksen vakavuuden mukaan.

- Vahvistetaan vastuullisuusehtoja julkisissa tuissa ja hankinnoissa, sekä suljetaan vakaviin työelämän oikeuksien rikkomuksiin syyllistyneet toimijat systemaattisesti niiden ulkopuolelle.
- Säädetään pääurakoitsijan vastuusta alihankintaketjussa esiintyvistä puutteista, kuten maksamattomista palkoista ja kohtuuttomista työehdoista. Annetaan sen toteuttamiseksi oikeus saada välttämättömät tiedot ketjussa työskentelevistä työntekijöistä ja heidän työnantajistaan.
- Kootaan työperäisen hyväksikäytön valvontaa koskevat tiedot yhteen seurantaan ja julkaistaan ne vuosittain toimialoittain. Sisällytetään tiedot työpaikkatarkastuksista, seuraamuksista, syytteistä ja pidättäytymispäätöksistä.
- Turvataan hyväksikäytön, häirinnän ja alipalkkauksen uhreille pidennetty suoja-aika.

5 Suomi, jonka jokainen voi tuntea kodikseen

5.1 Kotoutumispalvelut

Kotoutuminen on kaksisuuntainen prosessi, jossa maahanmuuttaneet ja Suomessa syntyneet lähentyvät toisiaan samalla, kun yhteiskunnan rakenteita ja instituutioita uudistetaan vastaamaan moninaistuvan väestön tarpeisiin ja ehkäisemään syrjintää.

Kotoutuminen tarkoittaa yhteisen yhteiskunnan rakentamista: yhteistä kieltä, yhteisiä pelisääntöjä ja aitoa mahdollisuutta osallistua. Se ei edellytä oman kielen, kulttuurin tai identiteetin menettämistä. Onnistunut kotoutuminen edellyttää pitkäjänteisiä, saavutettavia ja yksilölliset tarpeet huomioivia palveluita, jotka tukevat kielen oppimista, työllistymistä sekä sujuvan arjen rakentamista.

- Vahvistetaan kotoutumispalveluja, jotka tukevat sujuvaa arkea, kielen oppimista, työllistymistä ja osallisuutta sekä luovat edellytyksiä pysyvälle kotoutumiselle ja kansalaisuuden saamiselle.
- Osoitetaan kotoutumista edistävien palvelujen tarjoajille pysyvät resurssit laadukkaiden palveluiden järjestämiseksi satunnaisten hankkeiden sijaan. Maksetaan kunnille ja hyvinvointialueille korvausta kotoutumisen edistämisestä kolmen vuoden, ja pakolaiskiintiön kautta tulleiden osalta neljän vuoden, ajalta.
- Vahvistetaan järjestöjen roolia ja resursseja kuntien ja hyvinvointialueiden pitkäjänteisinä kumppaneina sekä palveluohjauksen, vertaistuen ja muiden tukipalveluiden käytännön toteuttajina.
- Nopeutetaan kotoutumiskoulutukseen pääsyä.
- Lisätään käytännönläheistä kotoutumiskoulutusta, kuten palkkatuettua oppisopimuskoulutusta, jossa yhdistyvät työ, oppiminen ja kieliopinnot.
- Turvataan riittävä tuki luku- ja kirjoitustaidon oppimiseen sitä tarvitseville, jotta jokaisella on yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua ja toimia arjessa.

- Varmistetaan, että Suomeen muuttaneet saavat tietoa omista kotoutumiseen liittyvistä oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan äidinkielellään ja monikanavaisesti.
- Edellytetään kotoutumispalvelujen hankinnassa vaikuttavuusperusteisuutta sekä hyödynnetään kokemusasiantuntijuutta ja kuntien välistä yhteistyötä palvelujen kehittämisessä ja tarjoamisessa.
- Kehitetään monimuotoisuuden ja maahanmuuttaneiden yksilöllisten tarpeiden huomioimista. Vahvistetaan naisten osallistumismahdollisuuksia räätälöidyillä palveluilla sekä varmistamalla lastenhoitopalveluiden saatavuus. Järjestetään vanhemmille kielikoulusta kerhotoiminnan tai varhaiskasvatuksen yhteydessä.
- Turvataan kielenopetuksen saatavuus ympäri vuoden vahvistamalla resursseja kysyntähuippujen aikana ja hyödyntämällä tehokkaammin myös kesäkuukausia.
- Tarjotaan moni- ja selkokielistä palvelua kaikissa kotoutumisen vaiheissa.
- Mahdollistetaan kotoutuminen molemmilla kansalliskielillä sekä varmistetaan kielten opetuksen saatavuus myös virallisen kotoutumisajan jälkeen. Nostetaan ruotsiksi kotoutuvien määrä 10 %:iin.

5.2 Työllisyyspalvelut ja yrittäjyyden tukeminen

Suomeen muuttavat ihmiset tulevat työmarkkinoille oman osaamisensa, koulutuksensa ja kokemuksensa kanssa. Työllisyyspalveluiden on tunnistettava tämä osaaminen ja purettava työllistymisen esteitä, jotta jokaisella on aito mahdollisuus päästä osaamistaan vastaavaan työhön. Osaamisen ja kielitaidon osoittamisen sekä pätevyysvaatimusten tulee olla sujuvia, selkeitä ja oikeasuhtaisia.

Maahanmuuttaneet toimivat Suomessa yrittäjinä jopa Suomessa syntyneitä useammin, mutta kohtaavat ongelmia erityisesti neuvonnassa, rahoituksessa ja lupajärjestelmässä. Nämä rakenteelliset esteet on poistettava.

- Uudistetaan ulkomailla hankitun osaamisen ja työkokemuksen tunnistaminen niin, että se perustuu arvioituun osaamiseen eikä tiukkaan todistusten vastaavuuteen. Säädetään pikamenettely työvoimapula-aloille.
- Vältetään tarpeeton uudelleenkouluttaminen kartoittamalla ja dokumentoimalla asiakkaan pätevyydet ja työkokemus sekä käynnistämään tunnustamisprosessi tarpeen mukaan ennen koulutukseen ohjaamista tai työn tarjoamista.
- Säädetään jokaiselle maahanmuuttaneelle subjektiivinen oikeus suomen tai ruotsin opetukseen oleskelulupatyypistä riippumatta. Varmistetaan, että kielikoulutusta on tarjolla erilaisiin lähtötasoihin, elämäntilanteisiin sekä oppimisvalmiuksiin sopivissa muodoissa.
- Puretaan maahanmuuttaneiden naisten työllistymisen rakenteellisia esteitä muun muassa korvaamalla kotihoidon tuki tulosidonnaisella hoitorahalla.
- Rahoitetaan International House -palvelut pysyvänä rakenteena ja laajennetaan ne jokaiselle työllisyysalueelle, jolla ei ole palvelupistettä. Tarjotaan niiden yhteydessä yhden luukun työllisyys- ja asettautumispalveluita, jotka on maahanmuuttaneiden ohella rakennettu tukemaan myös paluumuuttajien tarpeita.

- Mahdollistetaan yhtiöoikeudellisten velvollisuuksien, verotuksen ja työnantajavelvoitteiden hoitaminen kokonaisuudessaan myös englanniksi.
- Vahvistetaan yrittäjyyden ja itsensä työllistämisen asemaa kotoutumispalveluissa ja varmistetaan, että ne voidaan sisällyttää kotoutumissuunnitelmaan yhdenvertaisina väylinä palkkatyön rinnalla.
- Maahanmuuttajien työttömyystukien kuntalaskutuksessa suoja-ajaksi on asetettava kaikille kolme vuotta. Tällöin maahanmuuttajien työttömyystukien rahoitus on valtion vastuulla henkilön oleskeluluvan perusteesta riippumatta kolmen vuoden ajan.

5.3 Sosiaali- ja terveyspalvelut

Jokaisella on oltava yhdenvertainen pääsy tarvitsemiinsa sosiaali- ja terveyspalveluihin taustasta, kielestä tai oleskeluluvasta riippumatta. Maahanmuuttaneiden hyvinvointia ja terveyttä ei turvata sillä, että palveluita on ainoastaan muodollisesti tarjolla, vaan niiden tulee olla aidosti saavutettavia ja vastattava eri väestöryhmien erityistarpeisiin.

Oikea-aikainen tuki ehkäisee terveyshaasteiden kasautumista ja kaventaa hyvinvointieroja väestöryhmien välillä. Ennaltaehkäisevällä ja oikea-aikaisella hoidolla ehkäistään terveysongelmien kasautumista ja raskaampien palvelujen tarvetta. Tämä edellyttää toimivia tulkkaus- ja neuvontapalveluita, ihmisten osallistamista palveluiden kehittämisessä sekä riittävää osaamista esimerkiksi traumojen käsittelemiseksi.

- Lisätään tulkkauspalveluiden saatavuutta sekä tarjotaan asiointiin, terveyden edistämiseen, ennaltaehkäisyyn ja hoitoon liittyvää ohjeistusta useilla eri kielillä.
- Kehitetään henkilöstön osaamista eri kulttuureista ja uskontotaustoista tulevien asiakkaiden kohtaamisesta, ja tunnistetaan taustoihin liittyviä eroja asiakkaiden sairauskäsityksissä ja terveyskäyttäytymisessä.
- Varmistetaan sosiaalipalveluiden tarkoituksenmukaisuus maahanmuuttajille ja lisätään kohtaavaa ja jalkautuvaa työtä. Lisätään omakielistä ja yhteisölähtöistä työtä.
- Huolehditaan, että sosiaali- ja terveyspalveluissa työskentelee eri kieli- ja kulttuuritaustoista tulevia ammattilaisia. Osallistetaan maahanmuuttaneita palveluiden kehittämisessä.
- Varmistetaan kansainvälisille sote-alan opiskelijoille riittävästi harjoittelupaikkoja ja vahvistetaan niiden valmiuksia ohjata vieraskielisiä opiskelijoita.
- Vahvistetaan kriisiapua ja osaamista traumaperäisten stressitilojen kohtaamisesta. Tarjotaan yksilöille ja koko perheille moniammatillista tukea vaikeiden kokemusten käsittelyyn ja mielenterveyden tueksi.
- Noudatetaan palomuuri-periaatetta, jotta jokainen voi hakeutua palveluihin luottamuksellisesti ilman pelkoa, että joutuu samalla tutkinnan kohteeksi.
- Edistetään naisten ja tyttöjen sukuelinten silpomisen sekä lähisuhdeväkivallan uhrien tunnistamista ja puututaan siihen kouluttamalla sote- ja kasvatusalojen ammattilaisia. Mahdollistetaan silpomisen uhreille korjaava hoito. Kielletään myös poikien ympärileikkaukset muista kuin terveydellisistä syistä.

- Varmistetaan, että ikäihmiset, vammaiset ja pitkäaikaissairaat maahanmuuttaneet saavat yhdenvertaisesti tarvitsemansa sosiaali- terveys ja erikoissairaanhoidon palvelut, kuntoutuksen, apuvälineet ja palveluohjauksen.
- Ehkäistään ikääntyneiden maahanmuuttaneiden yksinäisyyttä ja köyhyyttä lisäämällä etuusneuvontaa sekä edistämällä yhteisöllisyyttä ja kontakteja yli kulttuurirajojen. Huomioidaan ikääntyneiden palveluissa nykyistä paremmin asiakkaiden moninaiset kielelliset, uskonnolliset ja kulttuuriset tarpeet.
- Siirretään rahoituksineen vastaanottokeskuksissa ja säilöönottokeskuksessa annettavat sosiaali- ja terveyspalvelut maahanmuuttovirastolta hyvinvointialueiden vastuulle.
- Arvioidaan sosiaali- ja terveyspalvelujen palveluoikeuksien muutosten vaikutukset hyvinvointialueiden rahoitukseen, henkilöstötarpeeseen ja hoitoon pääsyyn sekä turvataan uudistusten edellyttämät voimavarat.
- Vahvistetaan maahanmuuton yhteydessä järjestettäviä tarpeenmukaisia ennaltaehkäiseviä palveluja, terveystarkastuksia, rokotuksia, seulontoja ja varhaista hoitoa terveysongelmien ehkäisemiseksi ja raskaampien palvelujen tarpeen vähentämiseksi.

5.4 Kulttuuri ja vapaa-aika

Kulttuuri ja vapaa-aika ovat keskeisiä ympäristöjä, joissa ihmiset kohtaavat ja rakentavat yhteisiä merkityksiä. Monimuotoista kulttuuritoimintaa tukemalla lisätään ymmärrystä eri väestöryhmien välillä ja luodaan tilaa jaetuille kokemuksille. Erityisesti lasten ja nuorten yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua harrastuksiin sekä kohdata toisiaan vahvistavat paikallisyhteisöön kiinnittymistä.

- Valtavirtaistetaan kielellinen ja kulttuurinen moninaisuus kuntien kulttuurilaitosten ohjelmistoihin, toimintatapoihin ja kumppanuuksiin, erityisesti maahanmuuttaneille suunnatun toiminnan lisäksi. Kannustetaan toimijoita luomaan kohtaamispaikkoja ja sisältöjä, jotka edistävät moninaisuutta ja kulttuurien välistä dialogia.
- Parannetaan ulkomaalaissyntyisten ammattilaisten mahdollisuuksia työskennellä kulttuurikentällä Suomessa poistamalla syrjiviä rakenteita. Edistetään rahoitus- ja tukijärjestelmien yhdenvertaisuutta.
- Tuetaan kirjastojen roolia saavutettavana, matalan kynnyksen kohtaamispaikkana. Lisätään muunkielisen ja selkokielisen kirjallisuuden tarjontaa, tarjotaan opastusta järjestelmien käyttöön ja toteutetaan lukupiirejä ja muuta toimintaa useilla kielillä. Luodaan mahdollisuuksia myös oman äidinkielen ja monikielisyyden ylläpitämiseen.
- Huomioidaan kulttuurinen monimuotoisuus kulttuurirahoituksen kriteereissä. Edellytetään merkittäviä valtion tukia saavat kulttuuritoimijat laatimaan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelman.
- Kehitetään harrastustoimintaa, joka edistää erityisesti maahanmuuttaneiden lasten ja nuorten osallisuutta ja ystävyyssuhteiden syntymistä yli kulttuuri- ja

kielirajojen. Tuodaan monipuolisia maksuttomia tai kustannustuettuja vaihtoehtoja koulupäivien yhteyteen.
- Laajennetaan vapaan sivistystyön opintosetelien käyttöä suomen ja ruotsin kielten opiskeluun niin, etteivät jäykät oleskeluluparajaukset estä osallistumista. Tuetaan osallistumista myös erilaisille harrastuskursseille, joiden kautta luodaan sosiaalisia suhteita ja vahvistetaan kiinnittymistä paikallisyhteisöön.
- Edistetään selko- ja monikielisyyttä kulttuuritarjonnassa sekä -viestinnässä. Turvataan Yleisradion kyky tuottaa laadukasta sisältöä vähemmistökielillä.
- Huomioidaan eri kulttuureihin liittyvät tavat kunnallisissa liikuntapalveluissa ja varmistetaan, että vapaa-ajan tilat palvelevat monipuolisesti eri käyttäjäryhmiä.

6 Koulutus avaa ovet osallisuuteen

6.1 Vieraskielisten oppijoiden koulutuspolun vahvistaminen

Vihreiden tavoitteena on edistää koulutuksellista tasa-arvoa, ehkäistä syrjintää ja vahvistaa vieraskielisten oppijoiden tukea ja kiinnittymistä koulutuspolkuunsa varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen ja työelämään. Tällä hetkellä oppimistuloksissa ja koulutuspoluissa on kuitenkin huomattavia eroja, eikä koulutusjärjestelmä onnistu riittävän tehokkaalla tavalla tasaamaan erilaisista lähtökohdista syntyviä eroja. Siksi oppimisen tukea on vahvistettava kaikilla koulutusasteilla ja kohdennettava erityistoimenpiteitä sinne, missä tarve on suurin. Samalla oppijoilla on oltava aidot mahdollisuudet vaikuttaa omaan koulupolkuunsa, tehdä valintoja ja elää turvallista arkea ilman syrjintää ja ennakko-oletuksia.

- Nostetaan vieraskielisten lasten osallistumista varhaiskasvatukseen vahvistamalla perheille annettavaa palveluohjausta ja tarjoamalla neuvoloissa systemaattisesti tietoa varhaiskasvatuksesta, esiopetuksesta ja suomalaisesta koulupolusta.
- Osoitetaan kaikille viisi vuotta täyttäneille paikka varhaiskasvatuksessa ja kannustetaan kotona lapsiaan hoitavia vanhempia osallistumaan avoimeen varhaiskasvatustoimintaan. Kannustetaan varhaiskasvatukseen erityisesti niitä alle viisivuotiaita joiden kielitaidon kehitystä varhaiskasvatus tukee ja lisätään varhaiskasvatuksen suomi toisena kielenä -opetusta.
- Puretaan koulutuksen eriytymistä kehittämällä varhaiskasvatuspaikkojen myöntämisen ja oppilaaksioton käytäntöjä sekä lisäämällä tarveperustaista rahoitusta.
- Ehkäistään oppimistulosten eriytymistä pienentämällä ryhmäkokoja, turvaamalla riittävä määrä erityisopettajia ja koulunkäynninohjaajia ja kohdentamalla lisätukea sinne, missä oppimisen tuen tarve on suurin.
- Ehkäistään maahanmuuttaneiden ja heidän lastensa koulupolkujen katkeamista puuttumalla varhain poissaoloihin ja vahvistamalla tukea erityisesti koulutuksen nivelvaiheissa.

- Lisätään maahanmuuttaneiden perheiden ja oppilaitosten välistä yhteistyötä osoittamalla siihen riittävästi aikaa ja resursseja sekä nimeämällä vastuuhenkilöt. Hyödynnetään kulttuuritulkkeja ja oman äidinkielen opettajia perheiden kanssa tehtävässä yhteistyössä.
- Koulutetaan oppilaitosten henkilökuntaa, oppimateriaalien tuottajia ja esimerkiksi Ylioppilastutkintolautakuntaa kielitietoisuuteen ja selkeän kielen käyttöön. Lisätään selkokielen käyttöä siellä, missä se on mahdollista.
- Palautetaan velvoite päiväkotikohtaisten yhdenvertaisuussuunnitelmien laatimiseen sekä seurataan niissä määriteltyjen toimenpiteiden toteutumista. Luodaan syrjinnän ehkäisemiseen oppilaitoksissa valtakunnalliset käytännöt.
- Vahvistetaan opetusalan henkilöstön, erityisesti opinto-ohjaajien ja koulutuksesta vastaavien viranhaltijoiden osaamista antirasismista sekä rasismin eri muotojen tunnistamisesta ja ennaltaehkäisystä. Varmistetaan, ettei kiusaamista ja muuta väkivaltaa sivuuteta kouluissa, vaan siihen puututaan tehokkaasti ja uhrit saavat tarvitsemansa tuen.
- Puretaan koulutus- ja ammattialojen sukupuolittunutta segregaatiota vahvistamalla yhdenvertaista oppilaanohjausta. Kannustetaan maahanmuuttajataustaisia tyttöjä hakeutumaan laaja-alaisesti eri koulutusaloille ja tuetaan heidän pääsyään myös miesvaltaisille aloille.
- Turvataan kaikille oppijoille riittävät työnhaun taidot kesätyö-, työharjoittelu- ja TET-paikkojen hakemiseksi.
- Lisätään globaalikasvatusta ja palautetaan kansalaisjärjestöjen viestintä- ja globaalikasvatushankkeiden tuki (VGK-tuki).
- Mahdollistetaan useamman kuin yhden virallisen äidinkielen merkitseminen väestötietojärjestelmään. Tunnistetaan ja tunnustetaan maahanmuuttaneiden kielitaidon merkitys osana Suomen kielivarantoa.

6.2 Varhaiskasvatus ja perusopetus

Varhaiskasvatus on keskeinen vaihe perheiden kiinnittymisessä yhteisöön ja lapsen koulupolun onnistuneessa käynnistymisessä. Vihreät edistää varhaiskasvatuksessa yhdenvertaisuutta ja antirasistista kasvatusta sekä varmistaa, että kaikilla lapsilla on turvallinen ja myönteinen kokemus.

Yhteistyö huoltajien kanssa perustuu luottamukseen ja avoimuuteen. Kotoutumista vahvistetaan koko kylä kotouttaa -periaatteen mukaisesti, jossa kotoutuminen nähdään koko yhteisön yhteisenä tehtävänä ja jossa oppilaitos, perheet ja paikallisyhteisö toimivat yhdessä.

- Kohdennetaan monikielisiin päiväkoteihin yleisen henkilöstömitoituksen lisäksi suomen tai ruotsin kielen opetukseen erikoistuneita varhaiskasvatuksen opettajia.
- Asetetaan kielitaitovaatimus opetuskielen erinomaisesta hallinnasta varhaiskasvatuksen opettajille.

- Lisätään varhaiskasvatuksen opettajien koulutukseen sisältöjä, jotka vahvistavat antirasistista osaamista sekä ymmärrystä monikielisyydestä ja kulttuurisesta moninaisuudesta.
- Sisällytetään varhaiskasvatuksen pedagogiikkaan nykyistä vahvemmin kaikkien lasten osallisuutta ja inklusiivisuutta edistäviä toimintatapoja ja sisältöjä.
- Varmistetaan riittävät henkilöstö- ja tukiresurssit varhaiskasvatuksen erityiseen tukeen, jotta jokainen lapsi saa yksilöllistä tukea kehitykseensä ja oppimiseensa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.
- Tuetaan vanhempainyhdistysten ja matalan kynnyksen vanhempaintoiminnan järjestämistä ja kannustetaan huoltajia osallistumaan siihen yhteisöllisyyden vahvistamiseksi.

Perusopetuksen tehtävä on varmistaa, että jokainen lapsi saavuttaa riittävän vahvan kielitaidon jatko-opintoihin ja työelämään – taustastaan riippumatta. Tällä hetkellä merkittävä osa suomi tai ruotsi toisena kielenä -opetuksessa olevista oppilaista ei kuitenkaan ehdi saavuttaa vahvaa akateemista kielitaitoa perusopetuksen aikana.

Kielituen tulee perustua oppilaan todelliseen kielitaitoon, ei taustaan tai oletuksiin. Samalla on huolehdittava siitä, että oppilas pääsee nopeasti osaksi kouluyhteisöä ja yleisopetusta, saa laadukasta opetusta sekä riittävää tukea koko koulupolkunsa ajan. Myös aikuisten perusopetuksen saavutettavuus on turvattava koko maassa, jotta koulutuspolut eivät katkea iän tai elämäntilanteen vuoksi.

- Ohjataan oppilas s2-/r2-opetukseen kielitaidon ja yksilöllisten tarpeiden, ei taustan perusteella. Luodaan selkeä, tavoitteellinen ja arviointiin perustuva siirtymäpolku s2-opetuksesta s1-oppimäärään. Varmistetaan opetuksen laatu ja tavoitteellisuus niin, että oppilailla on aidosti yhdenvertaiset mahdollisuudet edetä jatko-opintoihin.
- Tehdään päätökset lapsen osallistumisesta S2-opetukseen pedagogisin perustein kouluissa sen sijaan, että vastuu jätetään vanhempien harteille.
- Lisätään kielen tukea yleisopetuksessa ja varmistetaan riittävä määrä sekä kieli- ja kulttuuriopettajia että koulunkäynninohjaajia.
- Mahdollistetaan siirtyminen valmistavasta opetuksesta yleisopetukseen joustavasti oppilaan valmiuksien mukaan ja pedagogisesti perusteltuna: taito- ja taideaineisiin voidaan siirtyä heti, ja tarvittaessa valmistava opetus voi jatkua kaksi vuotta.
- Kehitetään perusopetuksen arviointia siten, että kielitaidon haasteet huomioidaan nykyistä yhdenvertaisemmin.
- Sisällytetään oman äidinkielen opetus nykyistä vahvemmin osaksi koulupäivää ja vähennetään sen ja ylläpitokielten opetuksen esteitä muun muassa kehittämällä hybridi- ja etäopetuksen käytäntöjä.
- Hyödynnetään kaksikielisiä luokkia ja kielikylpyä kotimaisten kielten oppimisen, oman oppimiskielen säilyttämisen ja kulttuurienvälisen vuorovaikutuksen tukena.
- Turvataan maksuton aikuisten perusopetus koko Suomessa ilman yläikärajaa. Ehkäistään näin ikärajan aiheuttamaa eriarvoisuutta erityisesti niiden kohdalla, joiden opiskelu on viivästynyt esimerkiksi konfliktien tai hoivavastuun vuoksi.

- Varmistetaan, että Suomeen saapuvat oppilaat pääsevät aloittamaan opinnot kohtuullisessa ajassa vuodenajasta riippumatta.

6.3 Lukio ja ammatillinen koulutus

Toisen asteen koulutuksen on annettava jokaiselle todellinen mahdollisuus edetä kohti jatko-opintoja tai työelämää. Kielitaidon kehittymisen ei pidä muodostua esteeksi muun osaamisen karttumiselle, vaan niitä on voitava vahvistaa rinnakkain. Monikielinen koulutus, toimiva tutkintokoulutukseen valmentava koulutus ja laadukkaasti tuettu työssäoppiminen yhdessä vahvistavat maahanmuuttaneiden mahdollisuuksia rakentaa omaan urapolkuaan.

- Kehitetään TUVA-opintoja niin, että myös aikuiset maahanmuuttaneet voivat niissä parantaa kielitaitoaan ja suorittaa jo osia ammatillisista tutkinnoista.
- Lisätään kaksikielisiä koulutusohjelmia työelämän tarpeiden pohjalta siten, että opiskelija voi aloittaa opinnot vieraalla kielellä ja saada tutkinnon suorittamisen aikana vahvistettua suomen tai ruotsin taitoaan ammatissa vaadittavalle tasolle.
- Lisätään yhteistyössä yritysten kanssa mahdollisuuksia työssäoppimiseen ja oppisopimuskoulutukseen sekä tarjotaan kielikoulutusta sen rinnalla. Lisätään työpaikkaohjaajien koulutusta.
- Opiskelijoille tarjotaan opiskeluhuollon palveluja ennakoivasti.
- Ylioppilaskokeissa huomioidaan s2- ja r2-opiskelijoiden kielelliset haasteet ja laaditaan kokeet selkokielellä niissä aineissa, joissa ei mitata pelkästään kielitaitoa.
- Laajennetaan lukiodiplomimahdollisuutta koskemaan maahanmuuttaneen omaa äidinkieltä. Tähdätään siihen, että ylioppilaskokeessa voisi suorittaa nykyistä laajemmin eri kieliä, mikä tarkoittaa myös kielen opetuksen järjestämistä kokeen vaatimalla tasolla.

6.4 Korkeakoulutus

Korkeakoulutuksen ja kotoutumisen välistä yhteyttä vahvistetaan helpottamalla siirtymiä korkeakouluopintoihin ja tukemalla opintoja myös silloin, kun kielitaito vielä kehittyy. Tämä edellyttää silta- ja valmentavien opintojen vahvistamista, valintamenettelyjen kielellisten esteiden purkamista sekä riittävää kielitukea. Aiemmin hankitun osaamisen tunnistamista on nopeutettava sekä opiskelijoille tarjottava riittävää ohjausta ja mentorointia opinnoissa pärjäämiseksi.

- Mahdollistetaan opintojen aloittaminen keskeneräisellä kielitaidolla, kun rinnalla tarjotaan vahvaa kielitukea. Lisätään kieli- ja sisältöopintojen yhdistelmiä.
- Poistetaan valintamenettelyjen ja arvioinnin kulttuurisia ja kielellisiä vinoumia.
- Tehdään korkeakouluopinnoista tunnistettu ja tuettu osa kotoutumispolkua. Mahdollistetaan samalla sujuva siirtymä kotoutumiskoulutuksesta avoimeen korkeakouluun ja tutkinto-opintoihin.

- Rahoitetaan silta- ja valmentavia koulutuksia pysyvinä rakenteina.
- Nopeutetaan ja yhtenäistetään aiemmin hankitun osaamisen tunnistamista (AHOT). Tunnistetaan myös epävirallisesti hankittu osaaminen näyttöjen avulla.
- Vahvistetaan ohjausta, mentorointia ja matalan kynnyksen neuvontaa korkeakouluissa. Jatketaan SIMHE-hankkeita (Supporting Immigrants in Higher Education in Finland).

7 Vastuullinen hallinto takaa oikeudenmukaisen maahanmuuttopolitiikan

7.1 Viranomaisten resursointi, hallinto ja ohjaus

Ulkomaalaislainsäädännön tulee rakentua ihmisoikeuksien, oikeusvaltion ja ihmisarvon kunnioittamisen varaan. Tämä edellyttää sitä, että lainsäädäntö ja viranomaisrakenteet uudistetaan tukemaan sujuvaa maahantuloa samalla, kun luottamusta julkiseen valtaan vahvistetaan jokaisessa kohtaamisessa.

- Uudistetaan ulkomaalaislainsäädäntöä siten, että lainsäädännön ja sitä toimeenpanevien viranomaisten ensisijaisena tavoitteena on turvata ihmisoikeusperustainen ja jouheva työ-, opiskelu- ja perheperustainen maahanmuutto, suojelua tarvitsevien oikeus turvaan sekä sujuvan arjen rakentaminen.
- Kytketään rasisminvastaiset toimet osaksi kaikkien ministeriöiden ohjausta ja tulostavoitteita. Nimetään riippumaton arvioija, joka tarkastelee toimenpiteiden vaikuttavuutta ja tekee suosituksia.
- Selvitetään, mikä olisi tarkoituksenmukaisin ja parhaiten kokonaisvaltaisen maahanmuuttopolitiikan tavoitteita tukeva järjestely Maahanmuuttoviraston tulosohjauksen sekä humanitäärisen ja työperäisen maahanmuuttopolitiikan johtamiseen.
- Mahdollistetaan EU- ja pohjoismaisen yhteistyön avulla oleskelulupahakemusten jättäminen sekä hakijoiden tunnistaminen myös muiden maiden kuin Suomen edustustoissa, sekä etähaastatteluiden tai liikkuvien konsulipalveluiden avulla.
- Selvitetään mahdollisuutta luoda valtion ylläpitämä sovellus, jolla kuka tahansa voimassaolevan sirullisen matkustusasiakirjan omaava asuinpaikasta riippumatta voi hakea henkilötunnuksen ja käyttää sovellusta vahvaan sähköiseen tunnistamiseen.
- Mahdollistetaan henkilötunnuksen saaminen jo Suomen edustustossa. Otetaan käyttöön henkilöllisyyden tarkistustilat Suomen edustustoissa ja Maahanmuuttoviraston toimipisteissä.

- Jatketaan lupaprosesseihin liittyvien tietojärjestelmien yhteensovittamista ja tiedonvaihdon sujuvoittamista. Siirretään maahantulovaiheen asiointi yhdelle luukulle niin, että keskeiset vaiheet voidaan hoitaa mahdollisimman sujuvasti.
- Palvelumuotoillaan oleskelulupaprosessit asiakaslähtöisiksi ja virtaviivaisiksi ja karsitaan vaiheet ja vaatimukset, jotka eivät ole välttämättömiä lainsäädännön noudattamisen tai hakemusten luotettavan käsittelyn kannalta.
- Kohtuullistetaan Maahanmuuttoviraston käsittelymaksuja ja poistetaan maksut kokonaan perheenyhdistämisestä ja työperäisen hyväksikäytön uhreilta.
- Säädetään sitovat enimmäiskäsittelyajat eri oleskelulupaluokille. Määräajan ylittyessä mahdollinen hakemusmaksu palautetaan.
- Turvataan Maahanmuuttovirastolle, edustustoille ja työsuojeluviranomaisille riittävät resurssit niiden lakisääteisten tehtävien hoitamiseksi ja käsittelyaikojen noudattamiseksi.
- Vahvistetaan varautumista äkillisiin kriiseihin ja hakemusmäärien muutoksiin niin, että ne eivät kohtuuttomasti hidasta muiden oleskelulupien käsittelyä.

7.2 Kansainväliset velvoitteet ja oikeusturvan toteutuminen

- Varmistetaan, että julkiselta sektorilta saa henkilökohtaista neuvontaa ja kartoitusta monimutkaisissa oleskelulupatilanteissa.
- Turvataan oikeus pysyä maassa muutoksenhaun ajan kaikissa tilanteissa.
- Turvataan jokaiselle vähävaraiselle oikeus maksuttomaan, riippumattomaan ja laadukkaaseen oikeusapuun kaikissa ulkomaalais- ja oleskelulupaprosesseissa niiden kaikissa vaiheissa.
- Otetaan käyttöön sanktiojärjestelmä, jossa viranomaisen toistuvasti kumotut päätökset johtavat velvoittaviin korjausmääräyksiin, määräaikaisiin toimivallan rajoituksiin sekä lisävalvontaan.

7.3 Vaikutusten arviointi ja toimeenpanon valvonta

Maahanmuuttopolitiikan tulee perustua tutkittuun tietoon ja päätösten todellisten vaikutusten seurantaan. Vaikutuksia on arvioitava sekä ennen päätöksentekoa että uudistusten voimaantulon jälkeen, ja havaittujen ongelmien on johdettava korjaaviin toimiin. Päätöksenteossa on kuultava ennen kaikkea niitä ihmisiä, joiden elämään politiikka vaikuttaa.

- Tehdään kaikista merkittävästi maahanmuuttoa koskevista uudistuksista kattavat vaikutustenarvioinnit ennen päätöksentekoa. Seurataan toteutuneita vaikutuksia ja tarkistetaan politiikkaa tarvittaessa tulosten perusteella tavoitteena turvata hyvä yhteiskunta jokaiselle.
- Parannetaan ulkomaalaislainsäädännön seurantatietoa julkaisemalla vuosittain avoimet tilastot oleskelulupien päätöksistä, käsittelyajoista, muutoksenhausta, tuomioistuimissa kumotuista päätöksistä ja uusintakäsittelyjen lopputuloksista.

- Seurataan järjestelmällisesti eri väestöryhmien yhdenvertaisuuden toteutumista maahanmuuttohallinnossa. Selvitetään esimerkiksi päätösten, käsittelyaikojen ja palvelujen saavutettavuuden eroja ja puututaan havaittuun välittömään ja välilliseen syrjintään.
- Perustetaan maahanmuuttopolitiikan tutkimus- ja seurantapaneeli, joka kokoaa riippumattomia tutkijoita ja asiantuntijoita arvioimaan uudistusten vaikutuksia ja julkaisee säännöllisen arvion suomalaisen maahanmuuttopolitiikan kehityksestä.
- Luodaan pysyvät rakenteet maahanmuuttaneiden osallistumiselle maahanmuuttopolitiikan valmisteluun.
- Turvataan riippumattomille laillisuus- ja yhdenvertaisuusvalvojille riittävät resurssit maahanmuuttohallinnon valvontaan sekä varmistetaan, että niiden havaitsemiin järjestelmällisiin ongelmiin annetaan määräajassa viranomaisen vastaus ja suunnitelma korjaavista toimista.
- Kerätään valtakunnallisesti dataa maahanmuuttajien ja erityisesti perheiden tarpeista kotoutumiseen ja tukipalveluiden tarpeeseen liittyen, jota voi käyttää palvelutarjonnan kehittämiseen.